

EL CANT IMPROVISAT una eina pedagògica?

*Qui canta els seus mals espanta,
un remei interessant,
per això permeteu-me
que jo em presenti cantant.*

*Decidit, tal com raja,
en el moment oportú,
s'improvisa una corrandà
o un garrotin ens surt.*

*Emmanllevar als avis
els sabers més ancestrals,
al mal temps bona cara
i altres dites menys banals.*

*Si t'atures, si t'encantes,
si li vols passar el ribot,
l'estrofa surt censurada,
ja li escapces algun mot.*

*Dir les coses pel seu nom,
sens faltar però amb decisió,
tant si toca a un company,
com si toca a un professor.*

*Agraeixo als meus pares
m'hagin volgut batejar
amb un nom heptasíl·lab,
Berta Llos Casadellà.*

Índex

Introducció	4
Objectius i metodologia	5
1. El cant improvisat al carrer	7
1.1 Poesia oral improvisada cantada	7
1.1.1 Definició i origen	8
1.1.2 Característiques generals	9
1.2. Melodies utilitzades en els països catalans	9
1.2.1 Garrotins	10
1.2.2 Nyacres	11
1.2.3 Corrandes	12
1.2.4 Jota	14
1.2.5 Albaes	16
1.2.6 Perdiueta	17
1.2.7 Glosa	18
1.3. Altres melodies dels països catalans i d'altres comunitats autònomes	19
1.4. El cant improvisat al nostre entorn	22
1.4.1 Agenda d'activitats relacionades amb el cant improvisat del 2011	23
1.4.2 Enquestes sobre el cant improvisat	24
1.4.3 Valoració i conclusions	26
2. El cant improvisat al sistema educatiu, una eina pedagògica	28
2.1. Estudi teòric: Aplicacions del cant improvisat al sistema educatiu en l'actualitat....	29
2.1.1 Elements que condicionen la glosa	29
2.1.2 Perquè la glosa s'ha d'introduir en l'ensenyament?	31
2.1.3 Quins avantatges i inconvenients hi ha en treballar la glosa a l'escola?	32
2.1.4 Relació entre la glosa i les competències bàsiques a secundària	34
2.2 Estudi pràctic: el cant improvisat al meu centre	39
2.2.1 Evolució en la seva aplicació	39

2.2.2 Combat de cant improvisat entre els alumnes de tercer a l'Ins Montgrí.....	42
2.3 Projecte ARCE	53
2.3.1 Definició d'un projecte ARCE	53
2.3.2 Títol i Presentació	53
2.3.3 Introducció	53
2.3.4 Objectius del projecte i la seva incidència	54
2.3.5 Calendari del projecte	56
2.3.6 Activitats que es volen duu a terme a cada trobada	56
2.3.7 Justificació del projecte	56
2.3.8 Perquè l'Institut Montgrí com a representant del principat?	57
2.3.9 Valoració de les dues trobades realitzades fins ara	58
Conclusions	60
Agraïments	63
Bibliografia	64
Annex 1 (Taula combat, taula països, programació ARCE, entrevista)	
Annex 2 (Agenda 2011, notícies, romanços)	
Annex 3 (Enquestes)	
Annex 4 (Fotografies i vídeos)	

Introducció

Al plantejar-me el treball de recerca vaig estar pensant en elaborar una biografia de Joan Surroca i Sens, ex-parlamentari torroellenc, però vaig valorar que una personalitat d'aquesta vàlua, requereix la feina d'un professional.

De fet, el que més m'interessava de la idea anterior era el tema dels valors i l'educació. Així doncs vaig optar per quelcom relacionat amb la música, la pedagogia i l'ensenyament. La música perquè és una activitat que he desenvolupat des de petita amb cant coral, llenguatge musical, arpa, guitarra i musicals. L'ensenyament i la pedagogia perquè són els estudis universitaris que m'agradaria cursar.

Parlant amb la meva tutora i altres professores de l'institut, em suggeriren el tema del cant improvisat, ja que l'Institut Montgrí és pioner en la seva introducció al segon cicle de secundària, i a més durant els cursos 2010-2011 i 2011-2012 estan formant part d'un projecte de treball i intercanvi relacionat amb aquest tema.

La proposta d'investigar el cant improvisat em va semblar una idea fantàstica, perquè la meva promoció va ser la que va engegar la tradició del combat de cant improvisat al centre, i la resta de cursos he estat involucrada en aquesta activitat. Per aquesta raó vaig considerar que la formació que tingués respecte al tema m'ajudaria, per no haver de començar de zero.

No obstant, en la proposta m'hi mancava quelcom relacionat amb la pedagogia, i és per això que vaig decidir dividir el treball en dues parts:

- **Investigació i recull de documentació sobre el cant improvisat:** definició, característiques, origen i situació en l'actualitat.
- **Recerca sobre el cant improvisat als instituts i el seu valor pedagògic:** a través d'entrevistes amb experts, relacionant-lo amb les competències bàsiques, la seva aplicació a l'Institut Montgrí i sobretot, el projecte ARCE²

Cal afegir que durant el treball trobarem diferents formes de designar el concepte "cant improvisat": Poesia oral improvisada, glosa, romanç, corrandà, etc. Totes es refereixen al mateix però segons la zona o l'època, ha anat canviant el nom. Cal distingir aquests mots que expressen un concepte genèric de quan adquireixen un significat concret, per exemple "Les Corrandes de Baget" o "La glosa Mallorquina"

2. Un projecte ARCE (Agrupaciones y Redes de Centros Educativos) té com a finalitat crear xarxes de centres de diferents comunitats autònomes a través de la elaboració d'un projecte comú.

Objectius

Objectiu general:

Saber si el **cant improvisat constitueix una eina pedagògica per la secundària.**

Per respondre aquest objectiu em plantejo dos grans blocs:

- Conèixer el **cant improvisat al carrer** (objectius, 1, 2 i 3)
- Investigar sobre el cant improvisat com a **recurs pedagògic als instituts** (objectius 4, 5, 6, 7 i 8).

1. Elaborar una relació documentada de les diferents modalitats de cant improvisat que encara són vives als països catalans i conèixer les diferents melodies i bases musicals amb les que es canta la poesia oral improvisada.
2. Presentar, a grosso modo, altres melodies de cant improvisat presents arreu.
3. Analitzar el que en sap la població del meu entorn i comprovar si està revifant.
4. **Conèixer** la opinió de diferents experts sobre el cant improvisat com a eina pedagògica.
5. Relacionar la glosa amb les competències bàsiques.
6. Dissenyar un combat de cant improvisat.
7. Fer el seguiment actiu de tot el procés de desenvolupament del projecte ARCE sobre poesia oral improvisada durant els cursos 2010-11, 2011-12, per fer-ne una valoració final.
8. Avaluar les aplicacions pedagògiques que s'han dut a terme en el projecte ARCE.

Metodologia

Per aconseguir els objectius proposats he hagut d'emprar diferents tècniques:

- Per informar-me sobre el cant improvisat, origen, modalitats... he **consultat** llibres, enciclopèdies, pàgines web. (Amb sorpresa m'he adonat que molta informació ha estat publicada recentment).
- Per saber què en sap la població del meu municipi sobre la glosa, he elaborat un model d'**enquesta**, en forma de **qüestionari**, amb preguntes de resposta tancada i també de resposta oberta. L'he passada a persones de diferents edats, i a joves dels dos centres escolars de secundària de la vila, algunes en format paper i d'altres per Internet . He realitzat els **gràfics** corresponents i **l'anàlisi** d'aquests. Finalment, n'he tret **conclusions**.
- He **entrevistat** experts en cant improvisat i ensenyament.
- He **investigat** , **reflexionat i relacionat** els propòsits de les competències bàsiques a l'educació secundària i el que es treballa amb el cant improvisat.
- M'he **assessorat i he dissenyat** un combat de cant improvisat.
- He fet el **seguiment, diari, filmació, memòria i avaluació** del projecte ARCE.

1. EL CANT IMPROVISAT AL CARRER

1.1 Poesia oral improvisada cantada

1.1.1 Definició i origen

L'Associació AREPO, que aglutina improvisadors del Mediterrani i de l'Atlàntic, juntament amb altres institucions, ha sol·licitat que la improvisació oral cantada esdevingui patrimoni de la humanitat, com a reconeixement a les persones que, des dels inicis de les civilitzacions, han emprat la paraula per transmetre els seus sabers i han perdurat fins ara.

La poesia oral improvisada cantada és aquella que l'autor inventa i canta al moment, tal com raja, però seguint uns paràmetres en quan a la mètrica, la rima i la melodia. Aquestes normes poden variar segons els pals o melodies diferents. L'autor i intèrpret d'aquest art se'l coneix com a **“corrandista”, cantador, glosador, “versador”, romancer...**

“A l'època medieval el nom de poeta es reservava a aquells que componien en llatí i el de trobador als autors de poesia culta en llengua vulgar, occità, català, (...) El joglar podia recitar cançons de trobadors de la forma més fidel possible o bé recitar llargues epepeies de memòria, tot improvisant al mateix temps”³

“En la societat preindustrial les funcions bàsiques de la literatura oral, apart de proporcionar plaer estètic, com correspon a qualsevol de les arts, eren les d'entretenir, educar, informar, ratificar la cultura...” (Bascom 1965)

“El versador, amb les seves cançons, afalagava o atacava individus i institucions, divulgava notícies i secrets amagats, denunciava injustícies, reivindicava drets, es feia ressò de sentiments individuals i col·lectius(...) La funció comunicativa que exercia li donava un poder considerable” (Serrà, 2005)⁴

Com diu Maximiano Trapero, Catedràtic de Filologia Hispànica: “No es tracta d'una simple curiositat folklòrica, sinó d'una manifestació poètica de gran interès, pels seus valors literaris en primer lloc, per les seves expressions musicals en segon, i per la seva importància psicològica, no en últim lloc”.

³ Martí de Riquer, *Història de la literatura catalana* (Part Antiga, Volum I) Ed. Ariel, 1984 Barcelona.

⁴ Antoni Serrà Campins, Universitat de Girona.

1.1.2 Característiques generals

- Es considera una forma de poesia amb característiques semblants a l'escrita.
- S'improvisa en el moment en que es canta, és a dir, no està pensat prèviament el que es cantarà.
- No només és important el contingut, sinó també la gestualitat, l'èmfasi, l'entonació, les mirades, els gestos, etc.
- Es treballa la capacitat memorística, la destresa, la lògica i la rapidesa.
- Es pot practicar de diferents maneres, creant una controvèrsia o un combat, també es pot utilitzar per donar una opinió, per reivindicar algun fet concret...
- Normalment s'acompanya amb algun instrument musical. (hi ha excepcions com la glosa mallorquina)
- S'utilitzen diferents melodies, algunes molt populars altres més locals, i d'altres de molta dificultat tècnica a l'hora de cantar-les. Aquestes melodies reben el nom de pals.
- Es segueix una determinada rima, segons el pal.
- De pals de cant improvisat n'hi ha infinits, perquè qualsevol cançó es podria utilitzar per improvisar fent un "contrafactum" del text. En aquesta recerca parlaré sobretot dels pals que he pogut descobrir amb cantadors que me'ls han presentat directament. Seran de les zones del País Valencià, Illes Balears, i Principat de Catalunya.

1.2 Melodies més utilitzades als Països Catalans

He escollit alguns dels pals més utilitzats als països catalans, i he col·locat la informació de cada un en forma de fitxa per tal que quedin uns apartats diferenciats. D'aquesta manera podrem veure les semblances i diferències segons la zona geogràfica o altres característiques.

GARROTINS

Origen del nom: de l'asturià *garrotinada*, cop de blat a l'era per desgranar-lo.

Origen del cant: La majoria d'entesos pensen que aquest cant prové dels gitanos de Lleida, tot i que hi ha qui creu que procedeix dels pastors asturians. S'ha estès arreu de Catalunya, començant pel Vallès, i actualment també ha arribat a les comarques gironines.

Característiques:

– Consta d'un refrany⁵, un vers llarg que s'intercala amb les cobles per tal de donar temps als cantadors per pensar la improvisació següent. Aquest vers rítmic que es repeteixen tantes vegades com es vulgui durant el cant, diu així:

“Al garrotín, al garrotan, de la vera vera vera de San Juan”;

– Les estrofes, formades per quartets amb rima consonant o assonant, intenten tenir entre cinc i set síl·labes, tot i que és un estil de molta llibertat melòdica i rítmica. Solen fer l'estructura, AB, AB, tot i que es pot fer també, - A, - A. Es pot adaptar a qualsevol tonalitat, una de les més utilitzades és el Re major.

– L'acompanyament musical també és molt important en aquest pal, com més n'hi hagi més ritme adquireix el cant. Sobretot no hi pot faltar la guitarra, l'instrument per excel·lència dels gitanos.

Exemple de garrotín:

*Jo sóc mestís sí senyor
i ami em diuen el Parrano,
la meva mare era paia
i el meu pare un gran gitano.*

Al garrotín, al garrotan, de la vera vera vera de Sant Joan.

Garrotín del Parrano, 1987.

5 Tornada

NYACRES

Etimologia: El nom de nyacres és degut a les petxines que porten els balladors i cantadors a les mans, i que, semblant a les castanyoles de les jotes, marquen el ritme tot seguint els compassos de la música.

Origen del cant: En realitat la nyacra cantada sorgeix gràcies al conegut ball de nyacres. No és clara la procedència ni l'origen d'aquest ball i no sembla prou documentat el fet que sigui Castelló d'Empúries la font d'aquest pal. No obstant, aquesta vila va tenir comunicació amb el mar a través dels Aiguamolls de l'Empordà. A més Castelló d'Empúries a l'època medieval va viure entre altres coses, de la pesca. El ball sembla un ritual per celebrar la bona pesca.

Característiques:

- * No tenen refrany, però entre les diferents estrofes cantades, s'intercalen estrofes només musicals que donaran el temps necessari als cantadors perquè pensin la pròxima improvisació.
- * Les estrofes estan formades per quatre versos que intenten ser heptasíl·labs. Es considera un dels pals senzills ja que la rima pot ser consonant o assonant i l'estructura ABAB o -A-A.
- * Aquesta melodia és fàcil de seguir perquè es basa en el ritme de la sardana.
- * És molt participativa perquè el públic ha de repetir el tercer vers de cada estrofa.
- * Solen portar acompanyament musical, normalment la guitarra, però a més alguna mena de percussió que porti el ritme, com les pròpies nyacres.

Exemple nyacra:

*Ei bon dia sóc la Berta
i us vull dir amb el primer cant
que em podeu felicitar
perquè avui és el meu sant.*

Nyacra pròpia, cantada en la primera trobada de l'ARCE. Picassent, 24 de març del 2011.

CORRANDES

Etimologia: Prové del francès *courante*, del verb *courir*.

Origen del cant: La tonada de les corrandes de Beget com el seu nom indica va ser recollida precisament a Beget (Alta Garrotxa) . A la dècada dels 70 Jaume Arnella, Xesco Boix, Jordi Roura, Toni Oró i altres , varen fer una recollida de cançons en aquest poble. Varen anar-hi perquè havien conegut un violinista d'aquell indret anomenat Peret Blanc, que tenia un bon repertori i tocava a la manera tradicional. Al ser allà es van trobar que molta gent del poble cantava i sabia cançons. Les varen gravar i transcriure i anys mes tard en Jaume Arnella ho publicà tot amb el nom de Cançoner de Beget. Probablement aquesta mateixa tonada es cantava també en molts altres llocs.

Les lletres que cantaven també es varen recollir i han servit molt com a quartets de repertori, diguem per quan la improvisació pura no acaba d'arrencar.

Característiques:

* Composta per estrofes de quatre versos heptasíl·labs, de rima consonant o assonant.

* L'estructura de l'estrofa es ABAB o ABBA. Hi pot haver acompanyament musical que s'adaptarà al cantador marcant les síl·labes fortes, però originàriament aquest pal es canta a pèl.

Corrandes de Beget

De cançons i de corrandes

us en cantarem deu mil,

que les porto a la butxaca

lligadetes amb un fil.

–Existeix una tornada que s'introdueix entre les estrofes, per donar temps a pensar al que està improvisant.

Tralara lai la rai la lara

trailara lai la rai la la (x2)

EL CANT IMPROVISAT, UNA EINA PEDAGÒGICA?

Hi ha una varietat de corrandes que s'anomenen "Corrandes d'en Carolino", és una versió creada per Josep Casadevall "Carolino" de Folgueroles (Osona). S'ha fet molt popular en els combats. La tornada té més d'una versió, una d'elles diu així:

*Oidà, oidà, corrandes son corrandes,
oidà, oidà hem vingut a cantar.*

Curiositats:

La paraula corrandes també s'ha utilitzat per parlar d'una mena de conte, llegenda., història, cantada. Hi ha diversos exemples que ho confirmen:

- *Corrandes d'exili*, Joan Oliver
- *Corrandes d'una parella estable*, Manel
- *Corrandes colonials*, Mesclat.

Divendres 28 de març de 2008. Sopar de Tapes Cantades amb en Josep Casadevall "Carolino" i la Quarta Carlinada Brillant

JOTES

Etimologia: de l'occità, “hauta dansa” (dansa alta, saltada...) Tipologia de dansa que ballava la noblesa i després la classe popular va començar a imitar.

Origen del cant: Es creu que és vigent des del segle XVIII però l'època de més extensió es presenta al llarg del segle XIX. La teoria més recolzada pels experts sobre l'origen d'aquesta melodia es troba en alguns punts inexactes del Mediterrani. Es considera que el focus d'extensió ha estat Aragó. Hi ha qui diu que té un origen musulmà, però de moment aquesta teoria és mancada de fonaments. El que sí és clar és que s'utilitzava mentre es treballava al camp, o per enamorar les noies. És un dels estils que més s'ha estès per la península Ibèrica, actualment als llocs on té més presència són al País Valencià, a les Terres de l'Ebre, a les Illes Balears, algunes localitats d'Aragó i Múrcia.

Característiques:

* Estrofes compostes per sis o vuit versos, amb rima consonant o assonant als versos parells, mentre que els senars poden ser lliures. Sovint els dos darrers versos són la repetició dels dos primers. Se sol acompanyar amb guitarra o guitarró, bombardí o llaüt, també amb clarinet i trompeta. Les castanyoles i panderetes són elements de la percussió que també s'utilitzen per acompanyar les melodies. Aquesta quantitat d'instruments requereix que el cantador hagi de tenir un mínim de coneixements musicals.

* El grup musical: “Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries” lluiten per fer conèixer la jota catalana, i tenen un paper molt important en la difusió d'aquesta melodia.

* Degut a la seva gran extensió, la jota presenta diferents variants, segons la situació geogràfica a la qual pertany. Una de les tornades més utilitzades a les Terres de l'Ebre és la següent:

*De Roquetes vinc,
De roquetes vnc
de roquetes baixo
agulles de cap
agulles de cap
agulles de ganxo*

Exemple de jota:

*Les nostres jotes los parlen
de coses de cada dia:
del treball i de la vida,
d'amor i geografia;
i de consells populars,
la millor filosofia.*

*A la jota jota
del ganxo del llum
que si no t'apartes
te'l tiro al damunt
de les allevances
I dels malparlats
i dels maltequiero
que Déu mone guard.*

Quico el Célio, el Noi i el mut de Ferreries.

*Disc, "no es pot viure", publicat el 2004, en el
qual hi trobem "Jotes per la defensa de l'Ebre"*

ALBAES

Etimologia: A l'hora de l'Alba. En els orígens els temes solien ser tant crítics que no es podien tractar segons a quines hores del dia.

Origen del cant: Les dades més antigues de l'existència "d'albaes", com diuen els valencians, es troben als anys 20. S'han estès fins a Catalunya, però el lloc on perduren, és al País Valencià. Han estat utilitzades per enamorar les noies, o mostrar l'efecte per algun familiar, també per la crítica a la societat, i com a motiu de festa.

Característiques:

* Les albaes formen part del gran grup que s'anomena cant valencià d'estil. És una de les melodies més complicades d'improvisar perquè es segueix un procediment diferent a la resta de pals:

Hi ha un versador i dos cantadors. El versador pensa una estrofa, i dicta a l'orella del primer cantador els dos versos inicials. Mentre aquest els canta (primer vers, segon vers, repetició del segon), el versador dicta els tres següents versos al segon cantador que conclourà l'estrofa. La persona que fa de "llister" escull els temes que es tractaran, i els explica al versador perquè aquest pugui inspirar-se.

* És molt important que no hi falti l'acompanyament musical. Normalment la dolçaina i el tabalet⁶ fan la introducció i les intervencions entre les estrofes. També poden acompanyar instruments com la trompeta o el clarinet.

* La forma poètica és A B A B A, la rima és lliure però és més freqüent la consonant. Es té molt en compta la mètrica, la bellesa formal i la claredat conceptual.

* No hi ha tornada però entre estrofa i estrofa es fan intervencions musicals.

Exemple albaes:

*Heu vingut d'allà del nord
catalans de Torroella.(repetició)
Obrirem el nostre cor
a la vostra bella llengua
amb la nostra germanor.*

Albaes dedicades als centres convidats, cantades per alumnes de Picassent el 24 de març de l'any 2011, dins el programa del projecte ARCE.

6 Tambó petit

PERDIUETA

Origen del cant: Cançó de Montanisell. És una cançó de ronda, derivada d'una tonada de ball habitual a les festes de poble. Es va començar a difondre des d'Occitània fins a l'Horta de València. A partir dels 80, es va utilitzar com a tornada de glosa, gràcies als *Corrandàrius* que es celebren al Barcelonès.

Característiques:

* Cobla de quatre versos on els versos parells tenen una rima assonant o consonant. És un estil considerat dels més senzills perquè cada dos versos, el públic repeteix el que el glosador/a ha cantat, i aquest mentrestant té temps de pensar el que cantarà després. El ritme és el d'un valset o ball pla. No hi ha cap tonalitat predeterminada, però se sol utilitzar el Re major, per comoditat.

* L'acompanyament musical pot ser divers en cada ocasió, però hi sol haver una guitarra i algun instrument rítmic per tal de marcar bé el compàs de $\frac{3}{4}$. També hi predomina el vent, ja sigui amb una flauta travessera o una gralla.

* No té tornada.

“Perdiueta novelleta

que a la muntanya cantau

baixeu a la terra plana

i als tristos aconsolau”

És la primera de les 4 estrofes que té la cançó, tal com va ser recollida. A partir d'aquesta melodia, s'hi improvisa la lletra.

Partitura de la melodia:

The image shows a musical score for the melody of 'Perdiueta novelleta'. It consists of five staves of music. The first staff is the vocal line, written in treble clef with a 3/4 time signature. The second staff is a guitar accompaniment, also in treble clef. The third and fourth staves are for a flute or similar wind instrument, with the third staff starting with a 3/4 time signature. The fifth staff is a bass line, written in bass clef. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

GLOSA

Etimologia: Del grec, “glotos”, (llengua).

Origen del cant: Va néixer a la societat primària i rural de les Illes Balears, al segle XIX. Hi ha havia la figura del glosador que anava pels pobles improvisant, i fent d'animador.. També es donaven “els combats de gloses” que consistien en l'enfrontament de diferents cantadors experts que improvisaven sobre algun tema.

Distingim la glosa menorquina i la glosa mallorquina que presenten característiques diferents:

* Glosa menorquina: Les estrofes tenen sis versos que rimen de forma consonant. Tot i que a vegades les estrofes poden arribar a ser de set, vuit o inclús nou versos. L'estructura perfecta és A B B A A B. L'acompanyament musical és molt important, i normalment l'instrument que no hi falta és la guitarra.

* Glosa mallorquina: Les estrofes són d'entre cinc i dotze versos, tot i que les més normals són les de sis i les de vuit. No hi pot haver la mateixa rima ni en els dos primers versos ni en els dos darrers, és a dir, la glosa no pot començar ni acabar amb la rima A A sempre A B o B A. A la resta de versos es pot combinar la rima de la manera que el glosador vulgui. No porten acompanyament musical.

* Existeixen altres tipus de gloses que no són les habituals, com “la glosa de picat”. També els glosadors “de posat o de camilla”, que fan gloses més elaborades, i per tant necessiten més temps. O la “glosa circumstancial”. A vegades inclús la glosa utilitza la dècima, és a dir una estrofa que està composta per deu versos de quatre rimes, A B B A A C C D D C.

Exemple de glosa:

*“Ja direu an en Lleó
una paraula sereta:
Un homo que no sap lletra
no pot ser bon glosador”*

Glosa mallorquina extreta del llibre, “jo vull ésser bon glosador”

1.3. Melodies d'arreu del món

No és, ni de lluny, el propòsit d'aquest treball fer un estudi exhaustiu dels cants improvisats d'arreu del món. Però és evident que aquesta forma d'expressió és present des de temps immemorial i inherent a tota la humanitat. Apart de les formes esmentades, per ser les més usades a casa nostra, en situarem d'altres que tenen tanta o més transcendència allà on es practiquen. Hem de reconèixer que tenim poca informació del continent asiàtic. Del continent africà sabem que la tradició lingüística, oral, és molt rica.. “Existeixen una sèrie de gèneres discursius, un d'ells, “l'oest africà”, que s'encarna en la professió del “griot” o rapsoda que anava de poble en poble cantant les notícies, narrant històries..”⁷.

A Amèrica del Nord, ha sorgit un fenomen diferent, **el rap**. Podríem entreveure vestigis prehistòrics en la tradició oral afroamericana. També certs elements formals de la litúrgia religiosa, el fet de mesclar l'oratòria amb la música, la interacció del predicador amb l'audiència, la creació d'una mena de frasejat rítmic utilitzant la figura retòrica del “paral·lelisme”⁸ És a la dècada del vuitanta quan a Nova York, a la barriada de Harlem, s'obrien pas els rimaires amb improvisacions àgils i agudes. El hip-hop era un moviment cultural emergent, que va esdevenir espectacle massiu. Llavors les picabaralles varen esdevenir bregues, on la falta de respecte i els insults a vegades es perdien. Actualment el rap s'ha estès a nivell mundial, però no m'hi entretindrè més, ja que no es tractar-se d'una melodia genuïna de les nostres terres.

A nivell mundial la península Ibèrica ressalta com a font principal de la poesia oral improvisada, i destaca per la varietat de melodies que s'hi troben. També a Hispanoamèrica hi ha una gran tradició força desconeguda. Xile, Perú, Cuba, Mèxic... Són països que comparteixen uns trets a l'hora de cantar improvisant, i que s'uneixen en un sol nom, el moviment Iberoamericà. Segons Maximiano Trapero a l'Amèrica llatina, els llibres⁹ de poesia de José Hernández, que parlen de la vida del “gaucho”, Martín Fierro, són el millor referent. Una característica que diferencia la tradició d'Espanya amb la de Hispanoamèrica és que mentre aquests últims es basen en la estrofa anomenada dècima, i això, junt a la cultura semblant que tenen, els dona certa homogeneïtat, l'Estat espanyol presenta molta diversitat en el nombre de versos per estrofa, segons la zona geogràfica.

7 Nicolau, Daniel; *Comunicació rimada*, Edita Consell Insular de Mallorca, Manacor 2005

8 Creació d'un vers amb unes característiques determinades que serveix de model per el vers següent.

9 *El Martín Fierro, La vuelta de Martín Fierro*

CENTRE I SUD AMÈRICA

ARREBOL	DÉCIMA ZULIANA
HUAPANGO SERRANO	DÉCIMA FALCONIANA
AGUINALDO	DÉCIMA PARTIDA
BOMBA	Marcador 46
BOMBA	PAJADA
CANTAS	PAYADA
RAJALEÑA	PAYADA
CINCO Y SEIS	PAYADA
COPLA DOBLIETADA	YARAVÍ
CANTO DE VELORIO	SOCABÓN
CANT CORRÍ	ZAJAL

EUROPA I ÀSIA

	ALBAES		CANTE DE POETAS
	JOTES		CANTE DE POETAS
	CORRANDES		ENCHOYADA
	NYACRES		CHACARRÁ
	GARROTINS		PUNTO CUBANO
	PERDIUETA		CANTIGA AO DESAFÍ
	GLOSA MALLORQUINA		CUADRA
	GLOSA MENORQUINA		TROVO
	PATACADES		CANTADA
	CANÇONS DE SIMBOMBA		CANTO A BRACCIO
	BERTSOLARIS		MAIANTI
	REGUELFA		CHJAMA E RISPONDI
	BRINDIS		PUISIARI
	TROVO		SPIRTU PRONTO
	CANTE DE POETAS		

1.4 El cant improvisat al nostre entorn

En aquest apartat exposaré l'activitat de cant improvisat que hi ha a Catalunya, per acabar després amb la de Torroella de Montgrí, tenint en compte que l'institut Montgrí és pioner en ensenyar-lo.

1.4.1 Agenda d'activitats relacionades amb el cant improvisat al 2011

Com hem vist, aquesta forma d'expressió ha estat cabdal durant molt anys, però darrerament anava desapareixent.

Per verificar l'oblit que hi havia sobre aquest gènere, cal senyalar que l'Enciclopèdia de la “**Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear**” (edició 2001), només esmenta, en el volum VI, les corrandes que es canten a les caramelles, i el glosat menorquí. Afortunadament actualment s'està revitalitzant, tant a nivell social com escolar. Per constatar l'embranchida que ha pres el cant improvisat incloc un calendari que podeu trobar a l'**annex 2**.

1.4.2 Curiositats a nivell personal

Així mateix voldria explicar el que m'he trobat darrerament, sense anar-ho a buscar. Com el **combat d'Espolla**, on vaig anar quan encara estava pensant quin treball de recerca faria. Les corrandes d'en **Miquel del Roig**, en un concert de barraques a Torroella, les interpretades per **La Carrau** a la nit jove de Gualta. Les lliçons de cant improvisat a les classes de música de 3r. d'ESO, el **combat de 3r** i a 4rt amb els alumnes de 3r...

Els assajos amb la **Coral Dalladalt**¹⁰ i l'**Orquestrina Daltabaix**¹¹, on els professors i directors, Rosa Mª Llauro i Ramon Manent¹², fàcilment improvisen una corrande, un garrotin o una nyacra.

Els contactes amb **Jaume Arnella**, que es defineix com el darrer romancer en actiu del territori català. Té una pàgina web on s'ofereix per fer romanços o corrandes a la carta i un romanço “en linea” on tothom pot dir la seva. Aquí hi he trobat uns versos que es dirigien amb Felip Munar, he triat aquests: veure **annex 2**

Les lliçons magistrals de l'**Arturo Gaya** a Maella.

10 Coral permanent de l'Institut Montgrí formada per alumnes i professors i dirigida per Ramon Manent

11 Agrupació instrumental de l'Ins. Montgrí formada per alumnes i dirigida per la professora Rosa Mª Llauro.

12 Ramon Manent i Folch, cantador i músic, especialitzat en la cançó popular i tradicional catalana, impulsor i recuperador de cançons i corrandes. Membre i director de diverses formacions vocals.

EL CANT IMPROVISAT, UNA EINA PEDAGÒGICA?

També esmentar que al meu centre, el cant improvisat s'està utilitzant cada vegada més fora de l'horari estrictament escolar. Per exemple, el passat 6 d'octubre, els estudiants de segon cicle d'ESO i els de Batxillerat, vam fer una vaga en contra les retallades a l'ensenyament, i els garrotins van ser la part del programa d'activitats que més va funcionar. Érem a la plaça de la vila gairebé cent alumnes, improvisant i animant, sense l'ajuda de cap professor, per iniciativa pròpia els alumnes vam pensar que aquesta activitat cridaria més l'atenció de la gent.

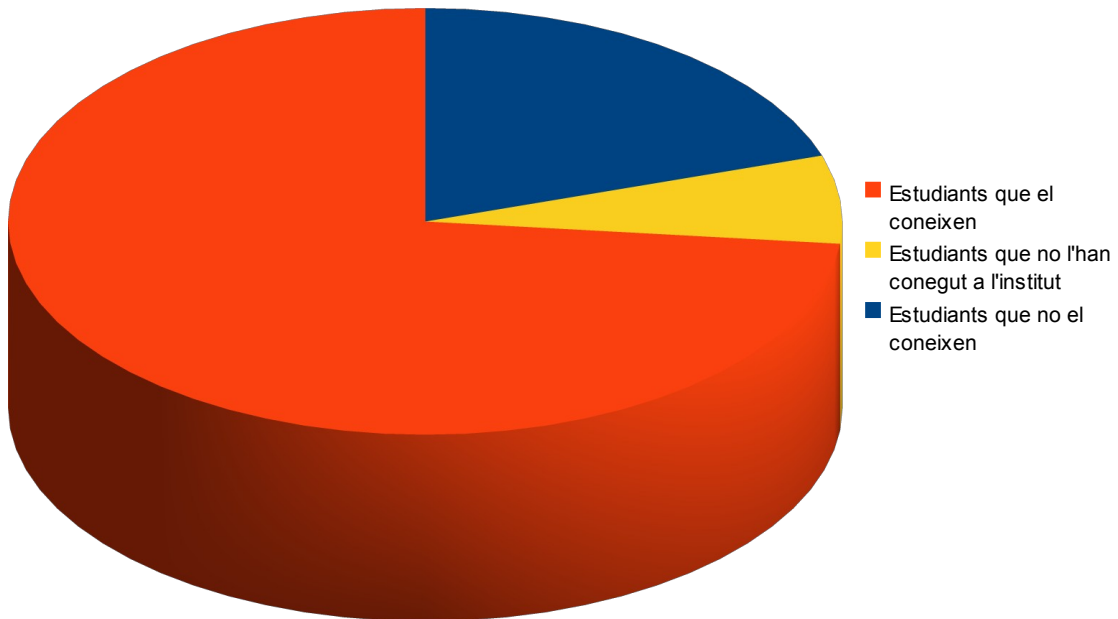
El 22 d'octubre, en la celebració del 25è aniversari del meu institut, els alumnes van fer corrandes, garrotins, nyacres, perdiueta... dedicades als professors, a la diada, i a tots els presents. Cal dir que varem improvisar algunes corrandes convidant a pares i professors a intervenir-hi. I que alguns se'n varen sortir prou bé.

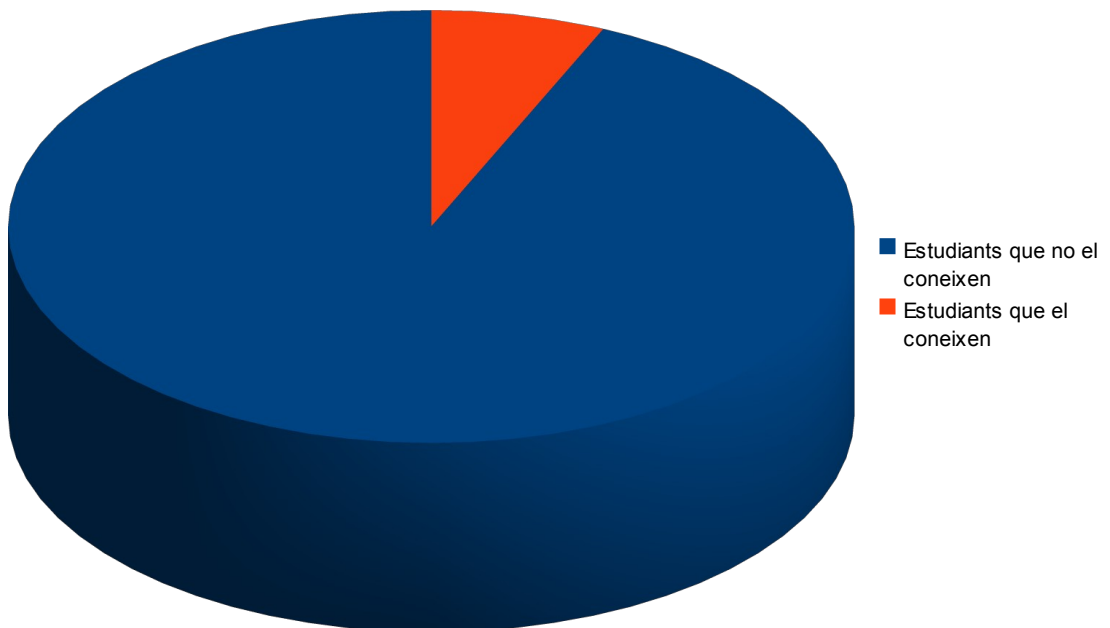
Vaga d'alumnes de l'Ins Montgrí, 6 d'octubre, 2011.

1.4.2 Enquestes sobre el cant improvisat a la població de Torroella de Montgrí

Els estudiants de l'institut Montgrí coneixen el cant improvisat?

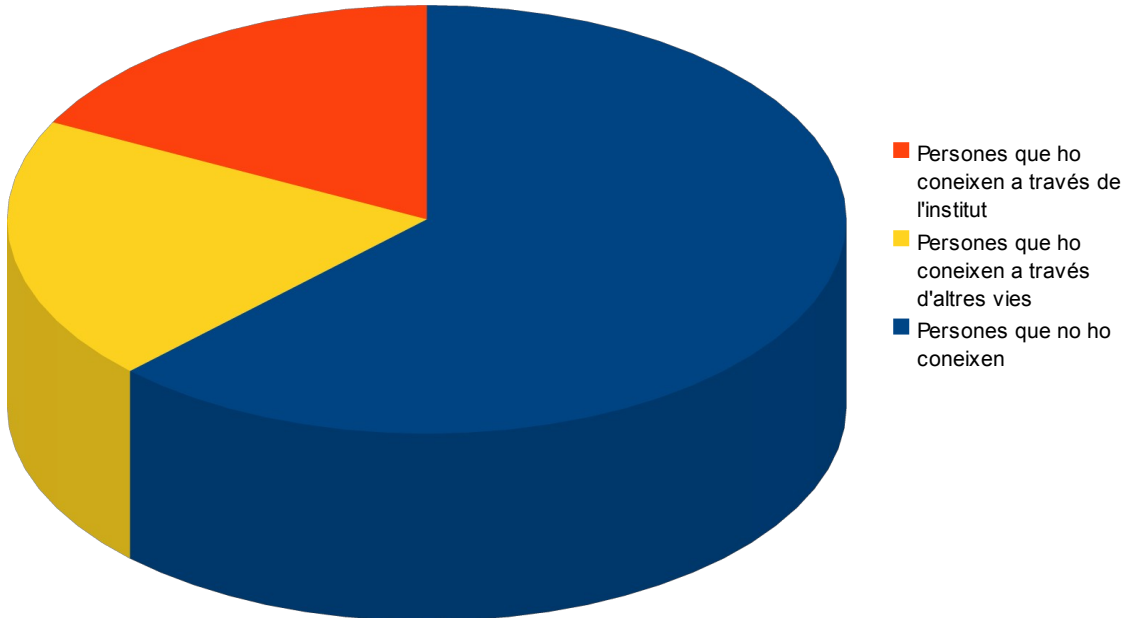

Els estudiants del col·legi Sant Gabriel coneixen el cant improvisat?

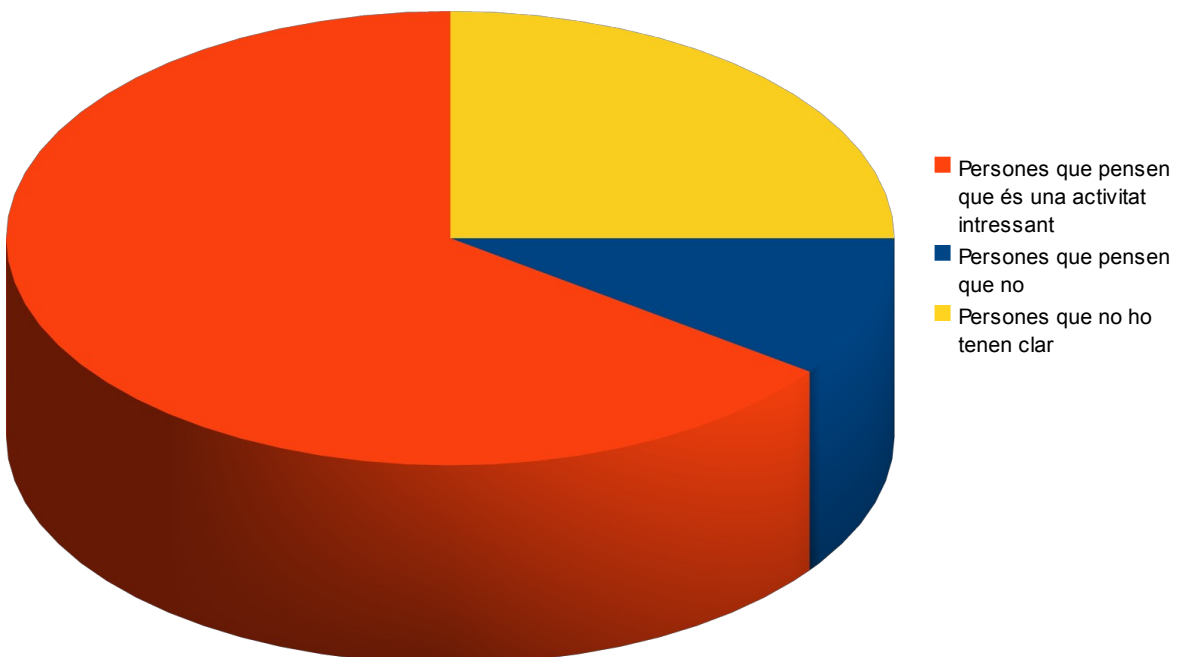

EL CANT IMPROVISAT, UNA EINA PEDAGÒGICA?

La població de Torroella de Montgrí (excepte l'alumnat de secundària) coneix el cant improvisat?

La població de Torroella de Montgrí pensa que el cant improvisat és una activitat interessant per duu a terme a l'ESO?

1.4.3 Conclusions de les gràfiques referents a les enquestes

Les informacions que es veuen expressades en les gràfiques són el resultat de les enquestes que he passat a la població de Torroella.

El primer diagrama expressa si els alumnes de l'institut Montgrí coneixen el cant improvisat, i els resultats són aquests:

El 73,3% dels alumnes de l'institut coneixen el cant improvisat. Aquest % d'alumnes es troba entre els cursos de tercer i quart d'ESO, 1r i 2n de batxillerat. Hi ha un 20 % d'alumnes que no coneixen el cant improvisat, aquesta xifra equival als alumnes entrevistats de 1r i 2n d'ESO, que encara no l'han treballat a classe. També podem observar que un 6,67% d'alumnes, que corresponen a alumnes també de 1r i 2n d'ESO, ja coneixen el cant improvisat a través d'altres vies, abans d'haver-ho treballat a classe, com són una coral, campaments, alguna festa... Aquest fet demostra que el cant improvisat està en procés de creixement, i està començant a arribar al jovent d'altres formes.

El segon diagrama exposa la mateixa pregunta que l'anterior però els alumnes entrevistats són del col·legi Sant Gabriel, també de Torroella de Montgrí. Els resultats han estat diferents:

Un 93,3% dels alumnes no coneixen el cant improvisat. La franja d'edat es troba entre els 13 i els 17 anys. Per tant al Sant Gabriel on no es practica aquesta activitat, els alumnes no n'estan al corrent. . Hi ha tant sols un 6,67% d'alumnes que coneixen el cant improvisat i són per altres vies, com la coral de Verges.

Suposo que resultats semblants es donarien en la majoria d'escoles i instituts, per tant penso que pel Departament d'Ensenyament seria un engrescador objectiu aconseguir accelerar el ritme d'expansió del cant improvisat,

En el tercer, la pregunta és la mateixa, però aquest cop els receptors són persones de Torroella, d'entre 18 i 80 anys (amb algunes excepcions). Els resultats han quedat de la següent manera:

Un 62,5% no el coneixen, aquesta és una dada que pot arribar a sorprendre perquè sembla que la xifra hauria de ser superior. Però del grup de persones que afirmen conèixer el cant improvisat, un 17,5%, ho han conegut gràcies a l'institut, ja sigui perquè són ex-alumnes d'aquest centre, perquè són professors, o pares d'alumnes que ho han

treballat i explicat a casa seva. L'altre 20% és de gent que ha conegut el cant improvisat a través d'altres vies, l'Internet, grups d'amics o tradicions familiars, festes populars... Totes aquestes xifres em porten a pensar que les persones que no tenen vincle amb l'institut Montgrí, (que està fent una gran feina, però evidentment, no és suficient), tenen complicat conèixer el cant improvisat. Penso que els mitjans de comunicació serien una bona forma d'arribar a la gent, de que el cant improvisat no es quedi tan sols en una petita part de la societat, ja que tothom mereix la oportunitat de conèixer aquesta interessant forma d'expressió.

El quart diagrama respon a la quantitat de població de Torroella que pensa que el cant improvisat és una activitat interessant per duu a terme a l'ESO. Un 65% de gent pensa que sí, és a dir, gairebé tothom que coneix el cant improvisat pensa que és un bon recurs per treballar a secundària. Hi ha un 10% de gent que creu que no, aquestes persones es troben dins el % que no coneixen el cant improvisat, és fàcil opinar negativament d'alguna cosa que no coneixes prèviament. L'altre 25% és de persones que també han contestat que no coneixen el cant improvisat, i per tant, sense saber ben bé què significa, no tenen gaires fonaments per opinar, tot i això no descarten la idea.

2. EL CANT IMPROVISAT AL SISTEMA EDUCATIU, UNA EINA PEDAGÒGICA?

2.1 Estudi teòric

Per duu a terme aquest segon bloc del treball, m'he plantejat diferents preguntes referents al cant improvisat com a eina pedagògica. Per poder satisfer les inquietuds i el dubtes que la meua falta de coneixement respecte el tema. em suposen, he buscat les persones que es consideren actualment més expertes en cadascuna de les qüestions, i de les entrevistes que he tingut amb ells, he elaborat un informe. A cada informant li he demanat la seva opinió sobre un aspecte concret, tots ells relacionats amb les aplicacions del cant improvisat al sistema educatiu.

2.1.1 Elements que condicionen l'us escolar del cant improvisat

Segons l'informant Albert Casals, que va elaborar una tesi doctoral sobre la pedagogia del cant improvisat a primària, el juny del 2009.

Hi ha certs elements que condicionen l'us escolar del cant glosat, per considerar-lo un gènere del cançoner tradicional:

-Ètnic o nacionalista; Al relacionar el cant improvisat amb la cançó tradicional, li atribueixen un simbolisme, per alguns positiu, pels valors propis de la cultura del país. Però altres hi estan en desacord per consider-lo folklòric. Però el seu ús no és adequat només en funció de la identitat catalana que podria representar, sinó per la seva eficàcia per treballar les diverses competències educatives establertes a la LOE.¹³

-Infantil; Degut a que la cançó tradicional s'ha consolidat en les primeres etapes educatives, sobretot lligada a l'aprenentatge de les bases lingüístiques i musicals. Però contràriament la glosa, per les habilitats que requereix, es mostra eficaç a partir dels 10 anys. No tant per qüestions tècniques, lingüístiques o musicals, sinó per aspectes maduratius on cal dialogar, entrar en el joc d'atac i contraatac. Això descarta el seu caràcter infantil. Penso que la seva revitalització en el món adult, amb una pràctica participativa, lúdica i sovint crítica, la fan molt adequada per a l'etapa d'ESO.

¹³ segons el decret 143/2007 de 26 de juny pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

Museologisme; Considerant el cançoner tradicional com a patrimoni que cal conservar, però sovint amb una connotació molt arrelada de producte antic, en desús, mort. En realitat la cançó improvisada usa les tonades, i les tècniques creatives pròpies de la cançó tradicional, però la seva improvisació textual suposa que es creïn noves cançons amb missatges sovint significatius i d'actualitat pels seus usuaris, en aquest cas, els alumnes d'ESO. Cada cantada és una experiència única.

A Catalunya l'ús adequat d'aquest mitjà és recent, concretament, en el projecte corrandescola¹⁴, iniciat en una prova pilot, en una fase extensiva a través d'un grup de treball, els dos cursos següents, i ampliant-se fins a l'actualitat amb seminaris de formació en diferents serveis territorials. Així mateix en aquest curs 2010-11 s'inicia una experimentació a secundària dins el nou pla d'immersió lingüística del servei d'immersió i ús de la llengua del departament d'educació. També es duu a terme el projecte ARCE, que es realitza els cursos 2010-11 i 2011-12.

Acabant la seva opinió sobre el tema, el Doctor Casals manifestava:

“ Es confirma que els versos improvisats a través del cant, resulten una eina educativa d'interès, en el moment actual, pel treball de la llengua oral, la millor capacitat comunicativa i social.”

“D'altra banda supera determinades concepcions sobre la cançó tradicional a l'escola, possibilitant la presència del cantar com a acte social en el marc escolar.”

¹⁴ Programa d'introducció del cant improvisat a primària que va començar a dur-se a terme el curs 2008-2009 i ha perdurat fins ara.

2.1.2 Perquè la glosa s'ha d'introduir en l'ensenyament?

Felip Munar, professor de Cultura Popular de la UIB i Cap de Servei d'Ensenyament del Català de la Conselleria d'Educació. Ha escrit, entre altres, el "Manual del bon glosador", "Jo vull ser glosador" i "Formes d'expressió oral".

Munar opina que la glosa hauria d'estar en el currículum escolar.

- *"Els nens que són bons glossadors, són bons estudiants perquè saben reunir en una paraula una serie de conceptes."*

A la presentació del projecte ARCE a Picassent, Munar indica que la glosa, la poesia oral improvisada, surt del cor i de la ment. Ressalta com és impressionant que en aquests moments on predominen les noves tecnologies, aquesta modalitat mil·lenària ressorgeix.

- *"Serà, es pregunta, per no saber d'antuvi, què diré, què dirà?"*

Al centres escolars amb la poesia oral improvisada es treballen continguts conceptuals, procedimentals i d'actitud:¹⁵

- **Conceptuals:** Interioritzar paraules, expressions, tenir un ampli vocabulari, un veritable diccionari de la rima.
- **Procedimentals:** Jugar amb les paraules, convertir un nom en adjectiu o verb. Unir el ritme, la melodia i la rima.
- **Actitudinals:** El respecte, esperar el torn de paraula, adonar-se de la vàlua de la persona que tenim davant, amb els seus encerts i les seves errades.

Munar després de varies reflexions sobre el tema arriba a la conclusió següent:

"La glosa suposa la possibilitat de fer participar activament aquells alumnes que per desenvolupar-se necessiten recursos i estratègies metodològiques diferents."

"Compartir l'expressió oral, la creativa, és també compartir coneixements i sentiments; és compartir segments vitals en la construcció de la personalitat del nen i l'adolescent."

15 Felip Munar, *Formes d'expressió oral*. Consell insular de Mallorca, març 2005.

2.1.3 Quins avantatges i inconvenients hi ha en treballar la glosa a l'escola?

Mireia Mena, biòloga i experta en cant improvisat.

Gemma Pla, professora de música a primària, està intentat estendre la glosa a altres escoles.

Josep Maria, "Gustinet", un dels organitzadors del cor de carxofa¹⁶, i del combat d'Espolla de cant improvisat.

Avantatges de treballar el cant improvisat

Amb la glosa tens la oportunitat de treballar molts àmbits sense necessitat d'etiquetar-los. La glosa és medi, coneixement de l'entorn i context social.

Desenvolupament lingüístic, tant a nivell de comprensió com d'expressió oral. Es treballa el vocabulari, sinònims, antònims, sil·labació, tonificació de les paraules... Per altra banda també és una manera engrescadora d'entrar en un gènere que generalment costa al jovent, el gènere poètic.

Un mitjà de comunicació divertit, però que requereix enginy, precisió i decisió. Sinó és amb una excusa com aquesta activitat, poques vegades els alumnes es comunicaran amb un micròfon davant la resta de l'institut

Música, ja que es pot treballar la vocalització, la entonació, els melismes... Sense oblidar-nos de tot el que va relacionat amb la instrumentació, els obstinats, la harmonia etc, que es treballa més aviat d'una manera subtil, però els alumnes ho poden palpar, i això és suficient.

També hi ha un valor afegit molt important que és **el grup, la cohesió social**. Treballar sol amb una llibreta en qualsevol assignatura té una rigorosa dificultat per treballar la cohesió social. Aquesta és una activitat que promou la cohesió i companyonia, tot i que els combats poden semblar generar rivalitat, en el moment que s'arriba a realitzar un combat, els alumnes ja han assolit el valor d'ajudar-se entre ells. Això demostra que aquest és un ensenyament mental i emocional, ètic i moral.

En l'ensenyament d'aquesta activitat, és molt important transmetre que és un dels pocs continguts que podran portar fora de l'escola, que els servirà per relacionar-se, per col·laborar en una festa, o fer ambient en una sobre-taula.

¹⁶ Cor de Carxofa és una associació de foment del glosat, que té com a objectiu la recuperació, la promoció i difusió del glosat en català, entès com a gènere poètic i musical que consisteix a improvisar versos sobre una determinada melodia

Dificultats i inconvenients

El primer que es necessita per difondre el cant improvisat a l'institut és **professorat disposat a informar-se i a formar-se prèviament**. I evidentment es necessita algú que tiri del carro durant els primers anys. Es necessita **una metodologia que engresqui als alumnes**, perquè els adolescents possiblement al principi s'hi negaran, i ho veuran com a una cosa “freaky”. Tot i això, les activitats participatives són fàcils de fer enganxar, per tant falta trobar el tarannà o de disposar del mètode adequat.

No n'hi ha prou amb alguns centres que ho practiquin. Es necessita **una ajuda des de el Departament d'Educació**, amb subvencions per projectes engrescadors, ajudes econòmiques, suport... per tal d'estendre-ho a la resta de centres.

Ja s'han començat a duu a terme alguns projectes, concretament a l'àrea de primària per tal d'introduir el cant improvisat a les escoles, però no es pot assumir el cost econòmic que suposa, per exemple, fer una trobada entre diferents centres, per tal de que els que ho desconeguin puguin veure un combat entre escoles que ja tinguin certa formació. Entre els professors que ja estan dins aquests projectes existeix el neguit de fer més coses, les ganes de sigui més conegut, però només es troben amb **entrebancs**: falta d'hores, de diners, de suport, de comunicació... És per això que es dóna una importància tant rellevant a que les activitats que s'estan fent, arribin al departament d'educació, així aquests puguin valorar-ne la importància.

Mireia Mena, en un moment de l'entrevista arriba a la següent conclusió: “...Des de que als nens des de petits se'ls està educant amb la teoria i la matemàtica, s'estan descuidant els aprenentatges a través de l'expressió i l'art, element que és molt important recuperar...”

Visió des del Departament:

Teresa Tor, treballa en el Departament d'Ensenyament, concretament coordina i es fa responsable dels projectes que es fan entre els instituts.

Des del Departament el tema de la comprensió i l'expressió oral és un dels primers eixos que s'estan obrint i es volen potenciar. Segurament el problema es troba en que no s'està encertant la manera de fer-ho. Si en el Departament arribessin propostes concretes d'un tipus de projecte de cant improvisat, s'analitzarien i possiblement es donarien respostes. Per exemple, el projecte ARCE que estan duent alguns alumnes de secundària, està recolzat pel Ministerio de Educación.

2.1.4 Relació de l'ús escolar del cant improvisat i les competències bàsiques¹⁷

He de manifestar que en plantejar-me aquesta recerca intuïa la correlació entre l'ús del cant improvisat a secundària i l'assoliment de les competències bàsiques. Per això ha estat una agradable sorpresa descobrir que els professors més versats en aquest tema també ho creien. Així opinen:

*“Es confirma que els versos improvisats a través del cant resulten una eina educativa d'interès en el moment actual, pel treball de la llengua oral, la millor capacitat comunicativa i social (...) El professorat no ha decidit el seu ús només en funció de la identitat catalana que podia representar, sinó per la seva eficàcia per treballar les diverses competències educatives establertes a la LOE.”*¹⁸

Sense pretendre que el cant improvisat esdevingui l'única estratègia per aconseguir les competències bàsiques, si que cal remarcar que esdevé una eina molt útil i que s'ha de reconèixer la seva vàlua sobretot en aspectes com en l'expressió oral, potser poc treballada.

Apart de l'evident relació amb les **competències comunicatives orals**, també pot connectar amb les competències digitals i audiovisuals, en registrar i editar les pràctiques, combats, etc.

Aquestes són, al meu entendre, les competències bàsiques en les quals, amb el cant improvisat, hi podem incidir més:

1. Les competències comunicatives

Atès que les persones van construir el seu pensament en les interaccions amb les altres persones, aprendre és una activitat social, i **saber comunicar** esdevé una competència clau per a l'aprenentatge, que es va desenvolupant i matisant en totes i cadascuna de les activitats educatives. Comunicar, per tant, és fonamental per a la comprensió significativa de les informacions i la construcció de coneixements cada vegada més complexos.

1. 1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

“...D'una manera general els coneixements, les habilitats i les actituds propis d'aquesta competència han de permetre **interaccionar i dialogar amb altres persones** de manera

¹⁷ Segons Annex 1 del Decret 143/2007 del 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Secundària Obligatòria.

¹⁸ Albert Casals, extret de la seva tesi.

adequada i apropar-se a altres cultures; expressar observacions, explicacions, opinions, pensaments, emocions, vivències i argumentacions...”

“...Per tot això, aquesta competència és essencial en la construcció dels coneixements i pensament social crític, en el tractament de la informació (**tècniques per memoritzar, organitzar, recuperar, resumir, sintetitzar**, etc) i el domini dels recursos comunicatius específics de les diverses àrees que han de facilitar la comunicació del coneixement i compartir-lo...”

“...En el desenvolupament de les activitats escolars **el paper de la llengua oral és fonamental**, cal **aprendre a parlar, escoltar, exposar i dialogar** per aprendre...”

1.2 La competència artística i cultural

“...Aquesta competència suposa conèixer, comprendre, apreciar i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques, tradicionals o no...” A més, és **saber crear amb paraules, amb el propi cos**, amb tota mena de materials, suports i eines tecnològiques, tant individualment com col·lectiva les representacions i anàlisi de la realitat que facilitin l'actuació de la persona per viure i **conviure en societat**. Tot i que es pot relacionar especialment amb àrees de l'educació artística, d'alguns camps de les ciències socials o la literatura, és una competència interdisciplinària que cal tenir en compte i desenvolupar en les activitats de totes les àrees i en la vida del centre escolar...”

“...Aquesta competència implica posar en joc habilitats de pensament divergent i convergent, ja que comporta elaborar idees i regular sentiments propis i aliens; trobar fonts, formes i vies de comprensió i expressió; planificar, avaluar i ajustar els processos creatius necessaris per aconseguir uns resultats, ja sigui en l'àmbit personal com en l'acadèmic. Es tracta, per tant, d'una competència que facilita tant expressar-se i comunicar-se com percebre, representar, comprendre i enriquir-se amb diferents realitats i produccions del món de l'art i de la cultura considerat en el sentit més ampli del terme. Requereix **posar en funcionament la iniciativa, la imaginació i la creativitat** per expressar-se mitjançant codis artístics i, en la mesura que les activitats culturals i artístiques suposen en moltes ocasions un treball col·lectiu, disposar d'habilitats de cooperació, i tenir consciència de la importància de donar suport i apreciar les iniciatives i contribucions d'altri en la consecució del resultat final...”

“...Implica igualment una actitud d'estima de la creativitat implícita en l'**expressió d'idees**,

experiències o sentiments a través de diferents mitjans artístics, com **la música, la literatura**, les arts visuals i escèniques, o de les diferents formes que adquireixen les anomenades **arts tradicionals populars**. Exigeix també valorar el diàleg intercultural i la defensa de la **llibertat d'expressió en un marc de respecte i empatia per les persones...**

3. Tractament de la informació i competència digital

“...És important la utilització de les **tecnologies de la informació i la comunicació** com element essencial per informar-se, aprendre i comunicar-se. Per això és una competència **transversal** que cal atendre i particularitzar en cadascuna de les àrees curriculars. No hi ha un tractament de la informació al marge dels continguts específics de les àrees i, per contra, el desenvolupament realitzat en una àrea pot ser transferit a les altres, si el professorat fa activitats explícites de transferència...”

“...L'ús reflexiu i competent d'aquestes tecnologies és clau en el desenvolupament de totes les competències...”

“...El coneixement i domini d'habilitats tecnològiques bàsiques permet incorporar amb eficiència l'ús interactiu d'aquestes eines en les pràctiques educatives i saber optimitzar-les tot adaptant-les a propòsits col·lectius i personals...”

5. Competència d'aprendre a aprendre

“...Per això, comporta tenir consciència i regulació conscient d'aquelles capacitats que entren en joc en l'aprenentatge: **l'atenció, la concentració, la memòria, la comprensió i l'expressió lingüística, entre d'altres...**”

“...Implica també fomentar el pensament creatiu, la curiositat de plantejar-se preguntes, identificar i **plantejar la diversitat de respostes possibles davant una mateixa situació** o problema ...”

6. Competència d'autonomia i iniciativa personal

“...En la mesura que l'autonomia i la iniciativa personal involucra sovint altres persones, aquesta competència obliga a disposar d'habilitats socials per a relacionar-se, cooperar i treballar en equip: **posar-se en el lloc de l'altre, valorar les idees d'altri, dialogar i negociar**, l'assertivitat per fer saber adequadament a les altres persones les pròpies

decisions, i treballar de forma cooperativa i flexible...”

“...Una altra dimensió important d'aquesta competència, molt relacionada amb aquesta vessant més social, està constituïda per aquelles habilitats i actituds relacionades amb el lideratge de projectes, que inclouen la **confiança en un mateix, l'empatia**, l'esperit de superació, les **habilitats per al diàleg** i la cooperació...”¹

Les competències comunicatives reclamen que **tot alumne de secundària ha de saber expressar-se oralment**, ja que pels humans, la comunicació és una necessitat primària. Cada vegada més, s'està donant major importància a l'**expressió oral**. Concretament s'està proposant que el **25% de la nota de llengua**, vingui de l'expressió oral.

El cant improvisat és una bona eina per treballar la millora d'aquest aspecte, evitant que l'alumnat s'ho jugui tot amb exposicions de treballs.

Per altra banda, les competències parlen de que els alumnes han de tenir interès per la cultura, i el cant improvisat té un paper destacable en la cultura popular. Pot ser una manera engrescadora de treballar la poesia, un tema sovint força dens pels alumnes.

L'activitat del cant improvisat potencia la **creativitat, la iniciativa, la imaginació**, i no només això, sinó altres aspectes que queden remarcats en les competències, com la cohesió de grup, la cooperació, el respecte als companys...

I el més important és que el cant improvisat engloba el conjunt d'assignatures que individualment són les més pròximes a complir els aspectes nombrats anteriorment, la música, la literatura, les arts visuals i escèniques, i les arts tradicionals populars.

Deixant apart les competències comunicatives, els alumnes, tenen la necessitat d'estar ben formats a nivell tecnològic. Tal com diu la **competència d'informació i digital**, aquesta és una competència que hauria d'estar lligada amb totes les àrees curriculars. És per això un aspecte positiu anunciar, que en el cant improvisat també es potencia o es necessita formació tecnològica. Hem de recordar que la **improvisació és un fet efímer i irreplicable**, és a dir, l'única manera de tenir un record o de poder tornar a reproduir exactament el que ja s'ha improvisat una vegada, és tenir-ho **gravat amb vídeo**. Per tant un possible treball des de l'àmbit informàtic i tecnològic seria gravar una activitat de cant improvisat, elaborar un vídeo i editar-lo. D'aquesta manera, després des de classe de

1. Aquestes competències van ser aprovades per la LOE al decret realitzat al 2006.

música o llengua, es podrien treballar els errors comesos en l'activitat a nivell lingüístic o musical, es podrien valorar els punts positius i els aspectes a millorar.

Però també hi ha altres factors que a primera vista passen desapercebuts en les competències bàsiques perquè es posen molt poc en pràctica en la realitat acadèmica.

Aprendre a aprendre és una qüestió senzilla però difícil d'adaptar en el currículum de les assignatures. L'atenció, la **concentració**, la **memòria**, la **comprensió** i l'expressió lingüística són elements que entren dins el concepte aprenentatge, i que es treballen com a conceptes clau, en el cant improvisat.

I per acabar, entra en joc una **competència personal** que al ser de caire autònom sembla que els alumnes ho hagin d'aprendre sols, però passa més aviat el contrari. El que aquesta competència engloba és indispensable alhora de realitzar qualsevol activitat, ja sigui dins l'institut o fora. La iniciativa personal va moltes vegades relacionada amb el **contacte amb altres persones**. Els alumnes en la secundària poques vegades estaran sols, i per tant han d'aprendre a **comportar-se en un grup**. El cant improvisat, amb la seva metodologia, que convida a la participació i a la flexibilitat d'idees, fomenta el treball en equip i la cooperació, però alhora, la confiança en un mateix i l'esperit de superació. També el **respecte**, quan canta una altra persona, un altre grup... I el **recolzament**, ningú es sent sol si quan es canta la tornada tothom anima a qui ha cantat fent una bona cantada plena de força i d'alegria.

2.2 Estudi pràctic, el cant improvisat al meu centre

En aquesta part més pràctica, la meva feina ha consistit en recollir tot el que s'ha fet respecte a cant improvisat al meu institut. A partir d'aquestes informacions vaig renovar el disseny del combat de cant improvisat, seguint tots els passos, i n'he extret conclusions per tal de valorar si les millores han estat bones, o si encara es podrien fer més modificacions que beneficiessin l'activitat.

2.2.1 Evolució en la seva aplicació

Al nostre institut, el projecte d'introduir el cant improvisat a secundària va començar fa set anys, a les classes de tercer d'ESO. Es va triar aquest curs perquè en l'edat de tercer d'ESO, els alumnes es comencen a veure grans, i aquesta activitat se'ls hi planteja com a una activitat que duu a terme la gent gran, ja que normalment una trobada de glosadors sol acabar a altes hores de la nit, sovint amb un got a la ma. També els atrau saber que el cant improvisat no es limita a ser un aprenentatge que els servirà a l'institut, sinó que poden gaudir-ne en molts altres àmbits.

S'ha anat mantinguen fins aquest curs la idea de treballar-ho durant un trimestre dels tres que té el curs, ja que es tracta d'una introducció al cant improvisat, no d'un aprofundiment. Un dels problemes principals que ens trobem és que costa cantar, i més, cantar sol, per això sempre comencem per un treball entre dos, els dos junts son qui pensen i canten alhora la corrandà, així que en certa manera no podem dir que estiguin improvisant del tot, però comencen a agafar-ne la pràctica. Des del primer any, aquest projecte només s'havia realitzat en les hores de música, però aquest any, com a novetat, s'ha introduït també a llengua catalana, treballant la branca més vinculada amb la poesia.

L'evolució del treball ha funcionat sempre de la mateixa manera, el quartet es canta intentant rimar el segon vers i el quart, tot i que aquesta sigui l'estructura d'un pal que no és de la nostra zona, és el més senzill i un dels que després se'ls queda més gravat.

Reculem però al primer any d'aquesta pràctica, quan el cant improvisat només es treballava dins l'aula de música i ho coneixien i gaudien els alumnes de tercer. Mica en mica els professors que acompanyaven els alumnes a les excursions, van començar a preguntar-se que era allò que els alumnes cantaven a l'autobús. Va ser així com el cant improvisat va començar a arribar a les orelles del professorat. A partir d'aquest moment, des del departament de música, es va començar a plantejar què es podia fer per obtenir

un pas més, és a dir, per fer arribar al professorat, sobretot de català, la importància de l'aprenentatge del cant improvisat. I a més que la resta d'alumnes també ho poguessin conèixer. I és així com va sorgir la idea d'organitzar un combat de cant entre les diferents classes de tercer.

Combats de cant: El primer cop que la proposta es va duu a terme, va ser ara fa tres anys, quan es va pensar de fer com a activitat de final de curs. Es va preparar la organització dels alumnes, col·locats en cercle, per classes, i es va crear un jurat format per una professora de l'institut i dos experts del món del cant. Aquest model va funcionar dos anys, amb molta participació i bons resultats per part dels alumnes, però aquest curs passat vam modificar una mica l'acte. El principal canvi ha estat que aquest any, apart dels alumnes de tercer, hi havia els de segon, com a espectadors. Perquè els de segon l'any que ve faran tercer i van demanar de poder assistir-hi per tal d'aprendre'n per l'any vinent. Això és un fet que demostra que els alumnes cada vegada estan més interessats en aquesta activitat, i és magnífic veure com els alumnes gaudeixen d'aquesta proposta. S'ha de destacar que l'alumnat cada any està més implicat amb el tema del recolzament a la seva classe, es fan pancartes com a mostra de participació i il·lusió per defensar el seu equip.

Formació dels alumnes: En el nostre institut, sempre s'havia treballat el cant improvisat a tercer en la matèria comuna de música, la qual només es fa una hora setmanal. Però aquest any passat es va plantejar la idea de incloure la música en un tipus d'optativa anomenada roda. Consisteix en formar grups de pocs alumnes, i durant el curs van rodant per les diverses matèries, una dels quals és el cant improvisat. Per tant cada grup de tercer quan ha anat passant per aquesta roda, ha tingut vuit sessions d'introducció al cant improvisat. Això ha estat un punt positiu perquè tot i que alguns grups no han fet totes les sessions, treballar amb un nombre d'alumnes més petit, ajuda a que tots puguin participar més, i que es trobin més còmodes. Però va sorgir un problema, i és que els alumnes que havien escollit mediació, no feien la roda, ja que treballaven tot el curs la mateixa assignatura. I és clar, aquests no podien arribar a final de curs i no saber res del cant improvisat perquè no era just, així que l'última sessió de cada tongada, els alumnes de cant improvisat rebien la visita dels de mediació, i a final de curs, aquests havien pogut

aprendre també el funcionament i els trets bàsics de les melodies principals.

Tot i que sembla que el sistema aquest de la roda ha funcionat, el problema de tenir una hora a la setmana té l'inconvenient que les vuit sessions són imprescindibles, i quan algun grup no les podia completar, es feia evident que no ho podien dominar tot. Alguns desafinaven, altres no es podien aprendre bé les lletres, o no acaben d'enganxar el ritme. Per aquesta raó, s'ha trobat una solució, i és que des d'aquest curs, els alumnes de 4t interessats en el cant improvisat, poden agafar-ho com a assignatura optativa, i per tant treballar-ho durant un quadrimestre. D'aquesta manera aquest grup d'alumnes podrà formar-se més en el tema, i per altra banda seran ajudants de cares al projecte ARCE i el combat de cant dels alumnes de tercer.

Projecte ARCE: Però la principal novetat d'aquest curs passat, respecte als altres anys, és haver pogut participar en el projecte ARCE de cant improvisat. El Sr. Felip Munar, de la universitat de Mallorca, va proposar de fer un projecte ARCE sobre cant improvisat, i va buscar un centre representatiu de cada una de les zones que tenen una manera genuïna de parlar el català; un de les Illes Balears, un del País Valencià, un de la Franja i un del Principat. Es va intentar amb Catalunya-nord però no es va poder. Així doncs aquest projecte que va començar al curs escolar 2010-2011 i seguirà fins el 2011-12, amb l'institut de Sineu, Mallorca, que apart de participants són els principals organitzadors del projecte, els qui marquen les directrius. Des del país Valencià, l'institut OM de Picassent, l'institut de Maella, Aragó, i finalment nosaltres, l'Institut Montgrí, com a representants del principat. La principal riquesa d'estar participant en aquest projecte és que a cada trobada ens reunim quatre maneres de parlar el català, quatre maneres de versar, quatre maneres de pensar i valorar les coses com la llengua, la música, la cultura, etc.

2.2.2 Combat de cant improvisat entre els alumnes de tercer d'ESO a l'Ins Montgrí.

Aquest apartat explica la organització i el desenvolupament del combat de cant que es va realitzar aquest curs passat. Prèviament haig de dir que les bases del combat, disposades des del primer combat de cant que es va fer a l'Ins Montgrí, són extretes i adaptades del famós combat de glosadors experts que es fa cada any a Espolla.

3r combat de CANT IMPROVISAT

ENTRE LES CLASSES DE 3R D'ESO
DE L'INS MONTGRÍ

Dimecres 15 de Juny de 2011
a la sala polivalent
De les 12h a les 14 h

Jurat compost per Glossadors Reconeguts

PREMI A LA CLASSE GUANYADORA

Organitza:

Professorat del Projecte ARCE
i Berta Llos (Alumna de 1r de batx)

Supert tècnic: Ernest Bou
Supert Musical: Alumnat de 4t
Coordinació: Iolà Llaure

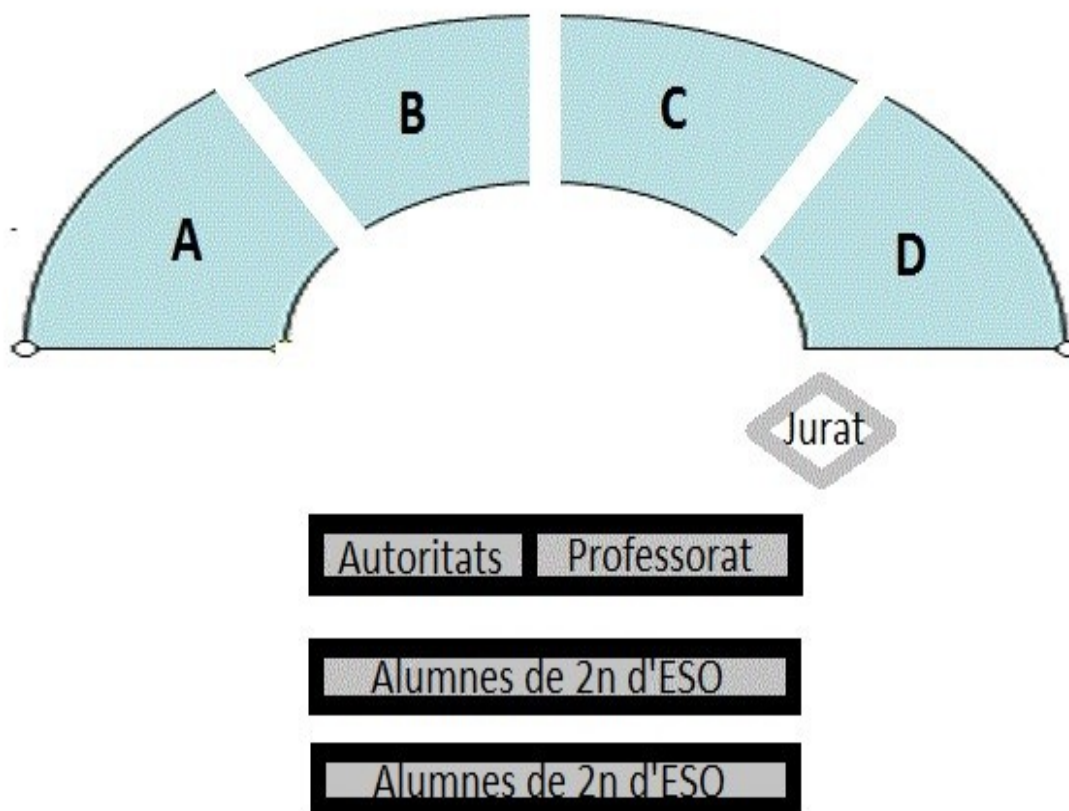
¹⁹Coordinació i organització

Aquest ja ha estat el tercer any que s'ha realitzat un combat entre els alumnes de 3r d'ESO, a l'Ins Montgrí. Cada curs es va evolucionant, aprenent dels anteriors.

El "Combat de Cant Improvisat", que es realitza a finals de curs, esdevé una mostra, una final de l'activitat treballada sobretot a les classes de música i, darrerament afavorit pel projecte ARCE, a les classes de català. Veurem que s'hi podrien implicar la resta de matèries, en especial la d'audiovisuals.

Es va sol·licitar el vist-i-plau de la direcció del centre i dels equips docents implicats, 2n, 3r i 4rt d'ESO. De manera que tant els alumnes participants, com el públic de 2n, i els escollits de 4rt per ajudar, així com els respectius professors acompanyants, sabessin quina era la seva funció.

¹⁹ Cartell realitzat per l'ex-alumna de l'institut, Yaiza López

Distribució de la gent a la sala polivalent

L'estructura dels alumnes participants, tenint en compta que hi haurà públic, canvia respecte els altres anys i adopta una forma de semi-cercle, amb el jurat al costat. El que no pot passar és perdre aquesta figura circular que uneix als concursants. Vam pensar que si col·locàvem els alumnes en un escenari, en línia, es faria molt menys familiar i els hi provocaria incomoditat.

A l'institut Montgrí tenim cinc línies de 3r d'ESO. La cinquena, és a dir, la classe E, és d'aprenentatge més lent, i per tant hi ha continguts que no poden arribar a assolir, per qüestions de temps. El cant improvisat n'és un, i per aquesta raó, els alumnes de la classe E, estaran repartits entre els altres grups, per poder fer d'animadors i col·laborar amb el bon funcionament de l'activitat.

L'espai de les autoritats es refereix als seients que ocuparan els dos convidats al combat, Teresa Tor i Albert Casals, que estaran situats com molt bé es pot veure a primera fila, al costat dels professors que vulguin assistir-hi.

Presentació:

Bon dia a tots i totes, alumnes de tercer d'ESO, de 2n de 4t i 1r de batxillerat, professors i membres del jurat.

Aquest any celebrem el Tercer Combat de Cant improvisat del nostre institut. Les organitzadores estem molt contentes de que es pugui fer aquesta tercera edició, després de l'èxit dels anys anteriors. Gràcies a tots per ser aquí i molta sort als concursants.

El jurat que ens acompanya està format per:

-Mireia Mena: Cantadora del grup De Calaix i coronada diverses vegades reina de les nyacres al concurs nacional d'Espolla (Alt Empordà).

-Gemma Pla: Mestra de música a l'escola Puig d'Arques de Cassà de la selva i cantadora del grup De Calaix.

-Josep Maria Tegido, "Gustinet": Organitzador de les trobades de Cantadors d'Espolla i impulsor del grup Cor de Carxofa.

-Martí Rufí: Alumne de 1r de batxillerat que va destacar pel seu enginy, qualitat del cant, espontaneïtat i simpatia en la primera edició. Avui tenim l'honor de trobar-lo dins el jurat.

*Tenim un excel·lent jurat
i en mostra d'agraïment,
penso que hauríem de fer
pels quatre un aplaudiment!*

El cant improvisat fa treballar l'enginy i la cantera. Els nostres concursants d'avui són:

3A: Blanc 3B: Vermell 3C: Verd 3D: Negre

Cada classe té tres nivells de participants:

Els **cantadors**, a primera fila;

Els **versadors**, armats de paper i llapis ben aprop dels cantadors, i els **animadors** que fan que els de davant no perdin la moral.

Tot i així, tothom és convidat a cantar tant si prèviament s'hi havia apuntat com no.

Tothom és important per fer guanyar una classe!!

*El combat tindrà tres parts
cadascuna independent.
El jurat tocarà el triangle
quan ho cregui convenient.*

*Després de tocar el triangle
ells hauran d'eliminar
la classe que es quedi enrere.
Ja us podeu espavilar.*

El jurat tindrà en compte que:

- 1.La classe es mantingui unida i participativa.
- 2.S'estigui en silenci mentre els altres canten, escoltant-los.
- 3.No es cantin insults ni grolleries. Puntuarà positivament la ironia, l'enginy, les paraules amb doble sentit i sobre tot el bon humor.
- 4.Es canti a poc a poc, seguint el ritme de la música i vocalitzant bé les paraules.
- 5.Es respecti el torn d'intervencions i les decisions del jurat. Aixecaran la mà si volem demanar per cantar.

*En aquesta edició
hi ha convidats especials
ha vingut la Teresa Tor
i també el Doctor Casals.*

*I ara ja començarem
És l'hora de la veritat
Segur que ens divertirem
Fent el Cant Improvisat.*

*Us desitgem molta sort
Defenseu bé els colors
Canteu amb molta alegria
I que guanyin els millors.*

Guió del desenvolupament del combat per les presentadores

Primera PART:

1ª RONDA:

Cada grup us heu de presentar, anomenant el color de la samarreta.

Ritme: Nyacres (5 min).

2ª RONDA:

S'han de proposar idees per celebrar una festa de 15è aniversari.

Ritme: Corrandes (10 min).

3ª RONDA:

Deixaprèn: Cada grup ha de començar amb el darrer vers del grup anterior.

Arguments a favor i en contra a que els lavabos estiguin sempre oberts.

Hi haurà una volta instrumental per pensar-hi.

Ritme: Garrotins (6min).

PRIMERA VOTACIÓ ELIMINATÒRIA: El jurat ha d'eliminar un grup (total 5min)

Segona PART:

4a RONDA:

Defenseu el vostre estil de música.

El grup 1: Grup de rock català

El grup 2: Grup de rock anglès

El grup 3: RAP

Ritme: Perdueta (10 min).

5a RONDA:

Tots contra el jurat. Prova de velocitat. El jurat és l'equip directiu del centre. Els alumnes estan indignats: perquè volen setmana blanca, perquè volen horari intensiu, etc.

Ritme: Nyacres (5min).

SEGONA VOTACIÓ ELIMINATÒRIA: El jurat ha d'eliminar un altre grup (5 min)

Tercera PART:

6a RONDA:

Alumne enamorat/da del professor/a de física.

Grup 1: Alumne/a

Grup 2: Professor/a

Ritme: Garrotins (5min).

7a RONDA:

Grup 1: Pepi del menjador

Grup 2: Alumne que s'ha deixat el carnet

Ritme: Garrotins (5min).

8a RONDA i ÚLTIMA:

Els grups heu de convèncer al jurat i al públic de què sou els millors i que us mereixeu el premi (5min).

DARRERA VOTACIÓ ELIMINATÒRIA: El jurat ha de decidir qui ha guanyat el combat (total 5min)

L'equip guanyador agraeix cantant, la decisió del jurat.

Repartim els premis:

- Una entrada pel cinema Montgrí per cada membre de la classe guanyadora.
- Els cantadors del grup guanyador tindran un punt més a la seva nota final de música de tercer. La resta de la seva classe, versadors i animadors, mig punt.

Repicó: La classe guanyadora de tercer contra els col·laboradors de 4t i de 1r de batxillerat. Tema lliure (el temps que quedi)

- Abans de marxar. pugem les cadires a l'escenari.
- Gràcies per la vostra participació i gràcies al jurat per la seva bona feina!!

Valoració del “ III Combat de l'Institut Montgrí ”

Espai: Es fa cada any a la sala polivalent perquè és on cap més gent, tot i això aquest any s'ha fet una incorporació, que ha portat com a conseqüència, remodelar l'espai, i els resultats han estat positius. Per duu a terme el combat cada any els alumnes de tercer es col·locaven per classes en cercle, per tal de fer una activitat més íntima, i per poder-nos escoltar tots millor. No obstant, aquest any hem pensat que seria una bona idea incorporar, com a públic, els alumnes de segon. En realitat va ser una petició seva per tal d'anar veient i agafant idees per l'any següent, quan en seran els participants. Així doncs vam decidir col·locar els alumnes de tercer, igualment per classes, però en semi cercle, per tal de donar un espai per emplaçar el públic de segon, i els professor/es que ho desitgessin. Em sembla que aquesta idea ha funcionat molt bé, perquè els de segon s'han comportat amb maduresa, i s'han introduït en un món que els era desconegut. I a més, en aquesta edició, la forma d'organitzar l'espai, ha donat una imatge d'estar obert a l'institut, no exclusivament, als concursants.

Tecnologia: Tenint en compta, que és una activitat que es realitza en un centre escolar, s'ha de tenir present que l'equip tècnic que hi ha és senzill. Quan es fa un combat en un espai gran els micròfons són molt importants, ja que si fallen, espatllen tota l'estrofa. El cert és que, tot i la feina que fa un dels professors de tecnologia, que ens ajuda a preparar tot aquest aspecte tècnic, cada any hi ha problemes amb els micròfons. Així que aquest any hem decidit que n'hi hagués un per classe, ja que els anys anteriors, se l'havien d'anar passant, i provocava molts problemes. Els micròfons ideals són els in-alàmbrics, per això aquest any n'hem aconseguit dos. Per desgràcia, un d'aquests dos tenia interferències i no es podia utilitzar. Els altres dos eren micròfons de fil i, a última hora, vam haver de canviar una mica les cadires, perquè els arribessin als cantants, situats a la primera fila de cada grup. La majoria van funcionar sense problemes, però n'hi va haver un que se sentia molt fluix. Em sembla que aquest és un aspecte molt important que de cares a l'any vinent caldria millorar, ja que agafar un micròfon per cantar, a la majoria els és difícil, i si aquest no està amb condicions pot fer que algun alumne es senti avergonyit de la seva actuació i no vulgui tornar-ho a intentar.

Concursants: Des del primer any, als concursants els agrada fer el combat ja que és una forma de demostrar els resultats d'una feina que han estat aprenent durant el curs. Però aquesta vegada els alumnes estaven encara més motivats, han fet ambient, s'han preparat cartells i pancartes de recolzament. Això demostra que amb el cant improvisat no només adquireixen coneixement, sinó que obtenen cohesió de grup i respecte cap als altres. També cal recordar que els alumnes d'aquest any ja havien vist els vídeos dels alumnes dels altres edicions, i havien pogut observar que ells s'ho passaven bé i que sortien resultats molt bons. Aquest és un aspecte que els motiva, per tant considero que si es manté el sistema d'utilitzar els alumnes de segon com a públic, quan facin tercer, encara hi participaran amb més ànims que els darrers anys.

Professorat: Per molta empenta que hi hagi per part dels alumnes, sense algun membre del professorat que se'n faci responsable, aquests tipus de projectes costen molt de tirar endavant. En el meu centre, és la professora de música de segon cicle la qui ho organitza tot, amb ajudes d'una professora de català i d'un de tecnologia. És normal que sigui una professora que treballi aquest àmbit amb els alumnes, la que tiri del carro, però em sembla que falta consciència per part de la resta de professorat. Aquesta no només és una activitat lúdica de final de curs, sinó que exigeix uns coneixements on poden estar inserides també, les seves matèries. Per tant s'ha d'agrair especialment la feina de la professora de música que dirigeix l'activitat, però crec que falta involucrar-hi a tot l'equip docent.

Temps: Calcular el temps que ha de durar un combat, és molt complicat. S'ha de mirar que no es faci pesat, però que hi hagi temps de donar joc al combat. Normalment fins ben bé la meitat del concurs els alumnes no estan segurs del tot. Per altra banda, si s'allarga, els propis concursants es poden anar cansant, i podria esdevenir una final sense emoció i ganes. Aquest any el combat ha durat una hora i mitja, teníem por que sigués llarg, i per contra ha faltat temps. Ha estat un problema perquè han mancat rondes importants, com per exemple la ronda en la qual s'enfronten la classe guanyadora de tercer contra alumnes de quart que l'any passat també van ser guanyadors. En aquesta es pot demostrar que un cop has practicat el cant improvisat, no s'oblida. De cares al curs que ve es podria donar més temps, o tenir l'agilitat de tallar rondes que no funcionen.

Temes:

– La ronda de presentació, ha funcionat correctament, tot i que, com que els hi hem afegit la dificultat d'anomenar el color de la samarreta que defensava la seva classe, els ha enganxat per sorpresa, ja que segur que en tenien alguna de pensada prèviament de presentació lliure.

– Suggerir idees per fer una festa de 15è aniversari, em sembla que aquesta idea no s'ha acabat d'entendre, i també és més difícil quan no s'han d'enfrontar entre les classes, sinó que només han d'intentar ser originals, trobant les rimes. Aquest és un exemple que es pot substituir per qualsevol tema de l'entorn.

– Arguments a favor i en contra de que els lavabos de l'Ins estiguin sempre oberts: és un tema que dóna molt de joc. Però hi havia la dificultat de ser “deixaprèn”, és a dir, que s'ha de començar amb l'últim vers del grup anterior. Aquesta prova estava pensada per veure la capacitat que tenien per improvisar encara més ràpid. D'aquesta manera el jurat tenia més fàcil l'eliminació d'un primer grup. Em sembla que s'ha allargat una mica massa, pel fet que a tots els grups en general els hi ha costat més arrancar, al tenir la dificultat amb la qual no comptaven.

– Defenseu el vostre estil musical:

Classe X: grup de música en català. Classe Y: grup de rock anglès. Classe Z: rap. Posar-se dins un personatge que no ets tu, normalment costa, però va funcionar força bé, ja que segurament aquest és un tema que pot causar conflicte entre ells fora del combat. Em sembla que va ser una bona manera de començar la segona ronda.

– Tots contra el jurat: Jurat, equip directiu de l'Ins Montgrí. Alumnes, indignats: (pels lavabos, pel menjador, per la setmana blanca...)

Enfrontar-se contra el jurat sempre sol ser un tema que funciona bastant perquè el jurat són gent experta que sap treure suc del tema. Però em sembla que no es va entendre bé el funcionament. Va ser un embolic el detall que vam afegir de dir, que era una prova de velocitat, és a dir que tenia el torn el primer d'aixecar el braç, que en realitat ja és el que es feia sempre. Crec que va ser una errada, tot i així de cares a un altre any, canviant el tema, la prova d'alumnes contra jurat crec que és important de mantenir. Amb aquesta prova arriba el final de la segona ronda.

La tercera part del combat ha estat bastant més curta del que havíem previst, perquè per qüestió de temps hem hagut de cancel·lar algunes proves.

– Classe X: professor de física. Classe Y: alumne/a enamorat/da:

L'hem incorporat perquè ja l'havíem fet un altre any, i havia estat una de les més bones, per contra aquest any no ha esdevingut de les més potents. Tot i això, aquesta prova de donar-los un paper que no estan acostumats a fer, es pot adaptar a qualsevol tema, i sol funcionar. Exemples: Fill que vol diners per anar al cine, pare que no n'hi vol donar. Cap d'empresa busca treballador/a, noi/a que vol la feina.

– Classe X: Pepi del menjador.²⁰ Y: alumne/a que s'ha deixat el carnet.

És una prova similar a l'anterior, i tot i que l'hem hagut de fer breu perquè no teníem gaire temps, ha funcionat correctament. S'ha de tenir en compte que només quedaven dues classes, i hi havia menys temps per pensar, i tot i així se n'han sortit molt bé. A més un element important és que es parla d'un tema molt proper a ells, ja que la majoria s'han trobat en una situació similar a la que se'ls planteja.

– La prova de defensar un itinerari per quart, ciències-lletres, no l'hem pogut fer per falta de temps, una llàstima perquè crec que hagués estat un èxit. Però s'havia d'arribar al final de la ronda i deliberar per decidir el guanyador abans no toqués el timbre.

– La ronda de dir perquè es mereixen guanyar, mentre el jurat decideix, sempre funciona perquè és més o menys lliure, i sol fer força ambient. Tot i que sigui curta, considero que sempre hi ha de ser.

– El repicó entre alumnes de 4t i els guanyadors de tercer, com ja he dit anteriorment, no s'ha pogut fer per temps, i és un element a millorar de cares a l'any vinent ja que insisteixo amb el que he dit abans, és molt important que els alumnes de tercer vegin que el cant improvisat no és quelcom que se'ls hi acabi després del combat, sinó que és molt més ampli, i molt possiblement l'utilitzaran en els altres moments, fora de l'institut.

– Les cantades lliures entre rondes, penso que són realment profitoses. És on els alumnes diuen els seus millors versos, ja que es “piquen” de forma lliure, i acaben traient els temes més recurrents per tal d'enfrontar-se. L'avantatge és que són uns enfrontaments de broma però que fan venir ganes de tornar-t'hi i per tant de pensar alguna cosa millor del que t'han dit. Tot i això s'ha d'insistir en el respecte, ja que entre tanta gresca a vegades es perd. Un altre punt interessant d'aquestes rondes és que els grups eliminats tenen l'oportunitat de tornar a intervenir, i així no es cansen d'esperar ben bé fins al final.

²⁰ La Pepi és la persona recull cada dia els carnets dels alumnes que es queden a menjador, entre altres feines que fa a l'institut.

Acompanyament musical: Aquest ha estat un dels aspectes que ha fallat aquest any. A diferència d'altres, aquest any tocaven el mateixos alumnes. Com que creiem que pot ser millorable de cares al combat que ve, durant aquest curs es faran sessions de guitarra per acompanyar els cantadors.

Actitud general del públic: Sincerament el fet de que els alumnes de segon fessin de públic espantava força, ja que aquests escoltaven per primera vegada el cant improvisat, i temíem que se'ls pogués fer pesat o avorrit. Sortosament, la seva actitud ha estat molt bona, han estat atents, encuriosits, i molt respectuosos.

Ja per acabar, voldria exposar com em sorprèn saber que alumnes, que en la majoria d'assignatures no rendeixen, mostren poc interès, etc. tenen una capacitat impressionant d'improvisar, gaudeixen cantant i se'ls veu motivats en el cant. Això confirma que el cant improvisat pot ser una forma més propera d'arribar als alumnes, pot suposar la manera adient d'engrescar-los a que aprenguin conceptes de llengua i música, o altres que d'altra manera segurament ignorarien.

I finalment, com a experiència curiosa, una prova que demostra com el alumnes gaudeixen i s'acaben sentint còmodes improvisant, és una anècdota que va passar al final del combat d'aquest any. Una professora marxava de l'ins Montgrí després d'haver-hi estat tres anys, i un alumne de tercer, en acabar el combat, va agafar el micròfon i li va dedicar una estrofa, i amb quatre versos ben rimats, va aconseguir les llàgrimes emotives de la professora.

2.3 Projecte ARCE

2.3.1 Definició d'un projecte ARCE

Un projecte ARCE (Agrupaciones y Redes de Centros Educativos) té com a finalitat crear xarxes de centres de diferents comunitats autònomes a través de la elaboració d'un projecte comú, que consisteixi en compartir experiències i fomentar iniciatives per tal de millorar la pràctica educativa. Un programa que ha estat possible gràcies a la resolució del 28 d'abril d'abril de 2010, de la “Secretaria de Estado de Educación y Formación Profesional”.

2.3.2 Títol i presentació

“Patrimoni Cultural: Poesia Improvisada” és un projecte ARCE que va ser proposat per Felip Munar, membre del sector d'ensenyament de Mallorca. Curiosament va ser acceptat per “El Ministerio Español de Educación”. El principal impulsor i coordinador ha estat l'Institut Sineu de Mallorca però la responsabilitat del seu èxit ha recaigut en tots els centres participants, aportant les seves idees i enriquint-se mútuament.

Els altres centres participants són:

Catalunya: Institut Montgrí, Torroella de Montgrí.

Aragó: IES Mar de Aragón, Maella.

Comunitat Valenciana: IES l'Om, Picassent.

Illes Balears: IES Sineu, Sineu.

Altres indrets de parla catalana com Catalunya Nord i l'Alguer no han estat admesos en aquest projecte per no formar part de l'estat espanyol.

2.3.3 Introducció

En la societat actual es fa difícil concebre l'existència d'una “literatura” que no estigui escrita i que es produeixi sense l'auxili de l'escriptura. Cal proclamar que la poesia “oral” encara existeix, és el que fan els corrandistes del principat, els glosadors mallorquins... i que ara s'està revitalitzant.

Sabem que aquesta pràctica literària s'originà a l'antiguitat, quan la majoria de la població no sabia de lletra i fou molt comuna fins més enllà de l'Edat Mitjana. Però encara existeix, és viva, per això la reivindiquem i la UNESCO està estudiant el seu reconeixement com a

“Patrimoni Immaterial de la Humanitat”*

Els primers testimonis ens arriben de la Grècia antiga, on uns personatges anomenats “aedos”²¹ anaven de poble en poble explicant històries passades i també nous esdeveniments. Sempre convertint la notícia en relat poètic, cosa que afavoria que perdurés en la memòria col·lectiva. Homer és el més universalment conegut.

A tot el món iberoamericà existeix un gènere de poesia popular, “el romanç” que, amb molts matisos, segueix viu i es manifesta a la península amb portuguès, català, castellà, gallec i basc; per tant es tracta d'un patrimoni “panibèric” que ha transcendit a tota Amèrica llatina. El romanç ha estat molt estudiat però la poesia oral dels diferents països americans ha estat poc difosa, així ho reconeixia el gran poeta cubà José Martí²²:

- *“Perquè llegir avui en grec a Homer, si cents d'Homers es passegen, amb la guitarra a l'espatlla, per tota la geografia iberoamericana”.*

En els darrers anys s'ha generat un moviment de revitalització de la improvisació poètica sense precedents. No hi ha estatuts ni dirigents però s'han generat trobades, festivals, congressos, etc.

2.3.4. Objectius del projecte i la seva incidència

Objectius inicials:

- Crear vincles entre centres i professionals de l'educació.
- Conèixer i valorar el patrimoni cultural i lingüístic de diferents comunitats autònomes.
- Aconseguir el respecte envers la diversitat.
- Aprendre a dominar les bases de la tècnica de la literatura improvisada.
- Posar en contacte a diferents grups d'alumnes d'àmbits heterogenis.
- Posar en contacte diverses varietats d'una llengua comuna.
- Fer evident entre els reunits, una mateixa realitat cultural.
- Establir un marc per a debats i reflexions conjuntes.
- Arribar a valoracions conjuntes per tal de millorar aspectes a cada centre.

²¹ Significa cantat

²² Felip Munar, *Formes d'expressió oral*. Consell insular de Mallorca, març 2005

- Difondre materials, eines, conclusions.
- Realitzar intercanvis d'alumnes i professors.

Objectius per àrees:

AREA DE LA LLENGUA

- Fer ús del llenguatge oral com a mitjà per fixar i desenvolupar la informació i com expressió d'una forma cultural.
- Valorar la riquesa de les produccions literàries provinents de la tradició oral i escrita: llegendes, cançons, refranys, mites....
- Respectar i conèixer la pluralitat lingüística.
- Demostrar coneixements bàsics de la història de la llengua, la seva evolució i les diferents variants geogràfiques.
- Conèixer i utilitzar les diferents fonts d'informació.

AREA ANTROPOLÒGICA

- Conèixer la geografia i els aspectes històrics mes rellevants de les diferents comunitats autònomes.
 - Estudiar la pervivència de la poesia oral improvisada.
- Analitzar les diferents formes de poesia oral improvisada.

AREA D'EXPRESSIÓ ARTÍSTICA

- Conèixer la pluralitat de manifestacions musicals que tenen el seu origen en l'expressió oral improvisada.
- Conèixer les cançons tradicionals i populars que han originat moltes expressions actuals.
- Promoure la participació en les diverses manifestacions, mostres, festivals, etc.

AREA DE TECNOLOGIA

- Dissenyar i crear l'exposició dels treballs.
- Ús de les TIC.

2.3.5. Calendari del projecte

Condicions prèvies del projecte:

- El projecte té una durada de dos cursos escolars, 2010 -11, 2011 -12
- Es realitzaran quatre trobades, una a cada centre participant, repartides en els dos cursos.
- Cada trobada serà de tres dies.
- Abans de les trobades amb alumnes, es realitzarà una reunió prèvia del professorat a Sineu, Mallorca, ja que és el centre que ha engegat el projecte.

Condicions establertes posteriorment:

- Un cop realitzada la reunió de professorat es va decidir que el nombre màxim d'alumnes per centre en cada trobada seria de 15 alumnes, per respecte als de Maella, que és el màxim nombre d'alumnes dels quals disposen. Així doncs en cada trobada els de Maella seran els únics alumnes fixos, en els altres instituts s'anirà rotant perquè tots els alumnes que vulguin i estiguin capacitats, puguin conèixer l'experiència.

2.3.6. Activitats que es volen duu a terme en cada trobada

- Cultura del lloc on anem.
- Turisme, per situar-nos.
- Conferències de temes relacionats amb el cant improvisat.
- Tallers de l'estil de cantar i ballar propi de la zona.
- Tast de la gastronomia autòctona.
- Espectacle on cada centre presenta el que fa, és a dir, la seva manera de cantar.

2.3.7. Justificació del projecte

El cant improvisat s'està recuperant amb moltes zones dels països catalans gràcies a festes, dinars populars, combats, lligues... Però amb no n'hi ha prou, i una bona solució per estendre-ho, és fer-ho arribar a les escoles. Convertir el cant improvisat en una activitat de gran profit pels alumnes i que alhora aquests en gaudeixin i ho incloguin com una part de la cultura popular que és viva a la societat. Es creu que aquest projecte podrà

2.3.9 Valoració de les dues trobades realitzades fins ara

Punts positius:

Les valoracions posteriors a cada trobada: La valoració que va fer el professorat després de la primera trobada, va ser de gran ajuda per corregir aspectes de cares a la segona.

Exemple:

- Problema: A Picassent, per a realitzar l'espectacle de mostra del cant de cada centre, ens van portar en un auditori, de gran escenari que donava la imatge d'haver de ser un lloc on havies de quedar molt bé. Això va intimidar força als alumnes, i va fer que alguns es fessin enrere o es sentissin incòmodes allà dalt.

- Solució: A Maella, aquest mateix espectacle es va fer com a sobre-taula, després d'una fideuà conjunta. Es va notar molt la diferència ja que els alumnes es van deixar anar més, va sortir tot molt més espontani, i es va crear un ambient més familiar.

Lligams entre l'alumnat: amb tres dies són capaços de relacionar-se sense gaires problemes amb els altres centres, intercanvien opinions, estils, mostren els seus pals musicals, i s'interessen en aprendre la resta.

La presència de convidats famosos i entesos va assegurar que els alumnes aprenguessin gaudissin encara més. Per exemple la "master class" d'Arturo Gaya, o el taller d'Albaes a càrrec de Jacint Hernández.

Punts a millorar:

Des de la programació prèvia fins que s'acabava la trobada, van sorgir canvis inesperats.

En les dues trobades no es van poder completar totes les activitats que es tenien pensades. S'havia volgut programar tantes activitats interessants, que al final de la jornada els alumnes estaven rendits. En general va faltar temps. Va ser una llàstima, per exemple, no haver pogut veure les exposicions i treballs sobre el projecte que havien fet els alumnes de Picassent, expressament pels centres convidats. O per culpa de la pluja, també ens vam perdre la visita al poble de Picassent.

L'acord de que a cada trobada hi hagi un nombre màxim de 15 alumnes per centre, va provocar que els professors van trobar difícil la tasca d'escollir els alumnes que viatjaven.

EL CANT IMPROVISAT, UNA EINA PEDAGÒGICA?

Organització: En cada una de les trobades, hi ha hagut molta atenció per part de la organització, molts pares ajudant amb temes com el berenar, gimcanes, etc. Hem estat molt ben rebuts a tot arreu, i tractats amb el màxim interès perquè passéssim una bona estada, coneguéssim la seva terra, les seves tradicions i el seu estil improvisant.

Professorat: molts dels professors que van anar a les trobades, no sabien gaire res sobre el cant improvisat, i en van aprendre per ensenyar-ho als alumnes del projecte. A partir d'ara podran seguir fent-ho pel seu compte en el seu centre.

(Veure **annex 1**, programes d'activitats)

El proper mes de febrer toca la trobada a Torroella, i es necessitarà un gran suport per part de tothom per poder estar a l'alçada de les anteriors, que van assolir els objectius plantejats.

Picassent, 24 de març concert de música tradicional valenciana a càrrec de Ximo Caffarena i Quim Sans.

Cantada de nyacres dels alumnes de Torroella a la resta d'instituts, a Maella, el 20 de maig.

Acomiadament dels alumnes de Torroella amb els de Maella, en la trobada de Picassent.

Taller de Jotes a càrrec de Laura Sauté i Membres de la Rondalla Maellana, 20 de maig.

Conclusions

El cant improvisat, **present des de temps immemorial**, essència de la llengua que surt del poble, és viu i, en moltes contrades, s'està **revifant**.

Aquesta afirmació queda plenament verificada en la primera part del treball, on constato que és un art estès arreu, que **romania en l'anonimat**, (com es pot veure en la escassa informació que trobem a l'enciclopèdia de la Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear). Afortunadament en aquests darrers anys s'ha estès àmpliament, com podem observar a l'agenda 2011. **(annex 2)**

I, com sol passar quan se't desperta interès per algun tema, **descobreixo corrandes arreu**: a les festes de poble, a barraques, a la ràdio, a pàgines web, n'envio a les amistats i me'n tonen... (per exemple les que es troben a l'inici del treball).

Més feixuc, alhora engrescador, ha estat el motiu principal del treball, veure com el cant improvisat s'introduïa a l'ESO i quines aportacions hi feia.

Hem vist la **opinió dels experts**, mestres, professors de secundària, professors universitaris, glossadors, alumnes.

L'Ins Montgrí està **evolucionant amb força** respecte el cant improvisat, i desitjo que això només sigui el principi, perquè afers tant interessants com que el cant improvisat també es puguin treballar des de l'assignatura de català, o que estiguem en contacte amb altres alumnes d'instituts que també estiguin motivats per aprendre-ho, és molt enriquidor. Per això cal felicitar a les professores que han decidit implicar-se en el projecte ARCE , i han permès que un important nombre d'alumnes de 3r 4rt d'ESO en gaudeixin.

He pogut assolir tots els objectius que m'havia proposat a l'inici del treball:

Quant al **primer objectiu**, he aconseguit fer la relació documentada dels diferents pals, i he descobert característiques que desconeixia d'algunes melodies concretes. M'ha servit per adonar-me que, tot i les que ja coneixia a través de l'institut, n'hi ha moltes més.

Sobre el **segon objectiu** vull esmentar que m'he sorprès de la gran extensió que suposaria fer un treball exhaustiu sobre el cant improvisat d'arreu del món. He tingut feina per quedar-me només amb una pinzellada dels més significatius, per evitar anar-me'n per les branques.

Respecte a les enquestes em plantejo que, si pràcticament tothom que prova el cant improvisat el recomana, és evident que aquesta activitat es consolidarà.

És una pràctica que tan sols necessita l'empenta d'una llei, d'unes competències, d'un recolzament institucional, ja que als impulsors d'entusiasme no els hi falta.

Per això trobo determinant poder conèixer el cant improvisat a través de fonts com els mitjans de comunicació, per ajudar amb la tasca que fan els centres docents.

Comprovo que hi ha una part de nois i noies de Torroella de Montgrí, que en el seu centre escolar no s'ensenya aquesta activitat, que s'estan perdent aquesta interessant pràctica.

Quant al **tercer i quart** objectius, sembla que hi ha un acord unànime entre els experts, el cant improvisat constitueix una eina educativa d'interès per la millor capacitat comunicativa. Possibilita la presència del cant com acte social en el marc escolar i permet la transferència a la vida quotidiana. Es juga amb les paraules, s'interioritza i amplia el vocabulari. Es facilita la participació d'alumnes que requereixen recursos metodològics diferents.

Constitueix una valuosa eina per aconseguir aspectes de les "Competències Bàsiques", sobretot les "Competències Comunicatives Orals".

La experiència d'haver **dissenyat el combat** de cant ha estat molt enriquidora. Com ja he esmentat durant el treball, he ocupat diversos papers en els combats que s'han fet aquests anys. En el primer vaig participar-hi com a concursant, en el segon, com a ajudant dels alumnes, i en aquest últim com a presentadora, ajudant de coordinació i organització. Haver tingut aquesta responsabilitat m'ha fet veure la importància i la feinada que porta estar darrera d'una activitat així, és per aquesta raó que valoro molt aquesta activitat i que em sento molt orgullosa d'haver-ne pogut formar part.

Quant al **projecte ARCE**, és evident que és una experiència extraordinària. Ja que el que té de meravellós el cant improvisat és viure'l al moment, formar part de l'acte.

Compartir amb companys, professors i especialistes de diferents indrets dels Països Catalans les corrandes, les nyacres, la glosa, les albaes, la jota... ha estat apassionant sorprenent, fenomenal, commovedor...

He pogut viure, veure i analitzar el que suposa participar i organitzar un projecte d'aquesta magnitud, per això ho valoro molt positivament, i em congratulo amb els alumnes de l'institut Montgrí que hi han pres part.

Quant a la meva recerca periodística, estic molt contenta per haver descobert tants **aspectes pedagògics** del cant improvisat. Opino que la millor manera d'aprendre una matèria, d'adquirir un nou coneixement, i sobretot a l'ESO on no hi ha tanta pressió com al batxillerat, és vivint-la, és palpant-la i podent-la transmetre. Per molts vídeos que als alumnes els hi ensenyin, per moltes explicacions que en una classe se'ls hi facin, serà molt més ràpid, fàcil i eficient amb tres dies de trobada. A més, apart de que agafen més interès pel cant improvisat, coneixen altres joves que s'assemblen a ells, comparteixen una llengua, i això els uneix ràpidament. També adquireixen forts lligams, ganes de no perdre el contacte. Aquest fet es va demostrar, per exemple, quan al final de la segona trobada, els alumnes s'acomiadaven entre llàgrimes, dedicant-se gloses i corrandes molt emotives.

La resposta a l'interrogant que em plantejo en el treball, és evident: el cant improvisat constitueix una valuosa eina pedagògica.

Per això em sembla que encara queda molt camí per fer.. Mentre algunes escoles de primària estan seguint un projecte per implantar el cant improvisat des de ben petits, a la secundària tot just uns quants instituts el comencen a introduir. Amb l'experiència d'aquest treball veig clar que fora bo realitzar un projecte semblant del que es porta a terme a primària, adequat a l'ensenyament secundari, potser establir-ho al currículum. Però és clar que aquesta no és una tasca a l'abast d'una alumna de batxillerat, en tot cas m'ho plantejo de cares al futur.

Per finalitzar citaré unes paraules del mestre mallorquí Felip Munar:

“Compartir l'expressió oral, creativa; unint ritme melodia i rima, és compartir moments vitals de la construcció de la personalitat de l'adolescent”.

Agraïments

A la meva tutora del treball de recerca, Rosa Mª Llauro, pel seu assessorament i entusiasme.

A l'equip del projecte ARCE de l'institut Montgrí, Montserrat Blay, Mercè Font i Rosa Mª Llauro, per haver-me permès participar en el projecte.

Als professors i alumnes dels centres participants al projecte ARCE, l'institut Sineu, l'Om de Picassent, i l'IES Mar d'Aragó de Maella. En especial als organitzadors del projecte, que van deixar-me participar a les trobades.

Als membres de "Cor de Carxofa", per facilitar-me informació de la seva agenda.

Als erudits en la matèria, Felip Monar, Jaume Arnella, Ramon Manent, Mireia Mena, Gemma Pla, Josep Maria Tejido, Fransesc Tomàs "Panxito" i Tomàs Morales pel seu mestratge.

A Albert Casals i tot l'equip de professores col·laboradores en el projecte corrandà-escola, que convidaren a la meva tutora perquè expliqués la experiència pionera de la introducció del cant improvisat a secundària, a l'institut Montgrí, i em permeteren participar en una sessió del curs d'estiu que organitzaven a la UAB.

A tots els que s'han brindat a respondre l'enquesta.

Als companys de l'institut que m'han fet costat en el projecte ARCE i en les darreres manifestacions de cant improvisat: "Combat de cant", "Vaga reivindicativa d'estudiants", "Festa del 25è aniversari de l'Institut Montgrí".

A les bibliotecàries de la biblioteca municipal de Torroella i de l'institut.

Al centre de documentació i recerca de la cultura tradicional i popular.

A tot el professorat del nostre centre que amb la seva dedicació han facilitat la realització d'aquest treball.

A la meva família i amics per la seva comprensió i encoratjament.

Bibliografia

De Riquer, Martí, Comas Antoni, Molas Joaquim. *Història de la literatura catalana*. Editorial Ariel, 1984.

Història de la música Catalana, Valenciana i Balear. Volum VI. Edicions 62, 2001.

Munar Felip. *Formes d'expressió oral*. Consell insular de Mallorca, març 2005.

Munar Felip. *Jo vull ésser glosador*. Edicions documenta Balear, 2008.

Munar Felip. *Manual del bon glosador*. Edicions documenta Balear.

Associació cultural, es canonge de santa cirga. *Fent Memòria*. Juliol 2010.

Bisanyes Antoni. *Pollença et duc dins el cor*. Institut d'estudis baleàrics, 2009.

Revista *Temps de Franja*. Iniciativa Cultural de la Franja, novembre 2010.

Manual d'iniciació a la glosa. Associació Cor de Carxofa, gener 2008.

Revista *El món de l'OM*. Revista de l'IES L'OM de Picassent, març 2011.

Albert Casals (tesi). *La cançó amb text improvisat: disseny i experimentació d'una proposta interdisciplinària per a primària*. Departament de didàctica de l'expressió musical, plàstica i corporal. Facultat de Ciències de l'Educació. Universitat Autònoma de Barcelona, juny 2009

Joan-Antoni Paloma. *Romanços. Corrandes. Cançons. Rondalles*. Ed. Bruño, 1993.

Rafael Ginard Bauçà. *Cançoners populars de Mallorca*. Ed. Moll, Palma de Mallorca, 1996.

<http://blocs.xtec.cat/glosa/>

<http://www.wilsonelpayador.com.ar/historia.php>

<http://cordecarxofa.org/w/>

<http://glosadorsdemallorca.baleaerweb.net/>

<http://xuri.wordpress.com/2008/02/>

<http://www.lasibilavalenciana.info/catala/artistes/veus.html>

http://www.iesjmquadrado.cat/imatges/arxiuTEXT/musica/83_84_85.pdf

http://www.sierraengarceran.es/files/Hist%C3%B2ria_albaes.pdf

http://www.webs.ulpgc.es/canatlantico/pdf/8/8/Glosario_decima.pdf

http://phobos.xtec.cat/edubib/intranet/file.php?file=docs/primaria/competencies_pri.pdf

<http://www.festes.org/directori.php?id=1535>

<http://maps.google.es/maps?hl=ca&tab=wl>

<http://www.jaumearnella.com/>

<http://gent.uab.cat/acasals/content/projecte-corrandescola>

